

Obsah

ÚVOD.....	8
1 RODINA	10
1.1 Mění se pojetí rodiny	11
2 HISTORIE OTCOVSTVÍ	15
2.1 Otcovská moc a hlavní odpovědnost za dítě.....	15
2.2 Průmyslová revoluce přináší změny postavení otce	16
2.3 Kult mateřství.....	17
2.4 Totalitní režim	17
2.5 Transformace otcovské role.....	18
2.6 Dnešní otec	19
2.6.1 Tradiční otcovství	20
2.6.2 Moderní otcovství neboli aktivní otcovství	20
3 VYMEZENÍ POJMU OTEC.....	23
3.1 Zákonem definovaná pozice otce.....	24
3.2 Právo otce – rodičovská dovolená	27
3.3 Otcovská kvóta - zkušenost z Norska	28
4 PŘIROZENOST MUŽE.....	30
4.1 Mužská identita	30
4.2 Reakce feministických hnutí na přirozenost muže	32
5 OTCOVSKÁ ROLE JAKO VZOR	37
5.1 Otcovská autorita	39
6 VLIV OTCE NA VÝVOJ DÍTĚTE.....	41

6.1	Vliv otce na výchovu chlapců	44
6.2	Vliv otce na výchovu dívek	46
7	VÝCHOVA.....	50
7.1	Potřeby dítěte.....	54
7.2	Vzájemnost působení při výchově.....	55
7.3	Hloubka citových vztahů	55
8	SPIRITUÁLNÍ DIMENZE ČLOVĚKA A JEJÍ APLIKACE V OTCOVSKÉ ROLI	58
8.1	(Ne)existence Boha	58
8.2	Spiritualita	59
8.3	Křesťanská spiritualita	60
8.4	Spirituální dimenze v člověku	60
8.5	Přínos spirituality v otcovství.....	61
9	BŮH JAKO OTEC	64
9.1	Kristus jako Syn a Boží obraz	64
9.2	Duch svatý jako Božské působení	64
9.3	Člověk jako Boží dítě	65
9.4	Boží výchova	66
	ZÁVĚR.....	68
10	SEZNAM LITERATURY	71
	PŘÍLOHY	78

Úvod

„Mnoho mužů má děti, ale málo dětí má otce!“

(Heslo centra pro rodinu)¹

Motto v úvodu nejlépe vystihuje realitu, do které se nejen naše společnost určitým procesem dostala. Podle M. Farkové došlo v posledních letech ke znejistění role muže. Některé ženy přestávají být na mužích ekonomicky závislé, jejich příjem je vyšší než příjem manžela. Ekonomická samostatnost přináší ženám větší míru uspokojení, zvyšuje se jejich sebevědomí, seberealizace a schopnost se prosadit. Muž je zase častěji žádán, aby se více podílel na fungování rodinného systému.² Požadavkem na muže kladeným v poslední době se stává: zvládněte vše – kariéru i roli aktivního, do péče zapojeného otce. Námětem mnoha studií se však stal otec mizející, chybějící otec, pečující otec. Poukazuje se v nich na nesoulad v životních změnách žen, které na západě masivně vstoupily do veřejné sféry, zatímco u mužů nastává pohyb směrem ke sféře soukromé výrazně pomaleji a méně intenzivně.

Dnešní otcové jsou poznamenáni různými vlivy a podmínkami, ve kterých oni sami vyrůstali. Stát svojí intervencí postupně omezil jejich roli a rozhoduje v oblastech, kde dříve rozhodoval pouze otec. V období komunismu, ve kterém vyrůstali dnešní otcové, spoléhala společnost především na institucionální výchovu. Jejich otcové tedy nemuseli být vždy těmi správnými vzory v péči a v navázání otcovského vztahu.

Cílem práce je definovat otcovství a poukázat na důležitost a nezaměnitelnost otcovské role. Zjistit jaké vlivy a přínosy má otec skrze své působení na své děti. Touto prací bych chtěla povzbudit muže k nalezení

---

¹ Centrum pro rodinu. [on line] Dostupný z WWW
<http://www.centrumprorodinu.cz/OtecSyn.html> [cit. 3.1.2011]

² FARKOVÁ, M. *Dospělost a její variabilita*. Praha: Grada Publishing, 2009. s. 24.

identity otce v sobě a k většímu uvědomění si svého významu pro rodinu, který má přesah až do významu pro celou společnost.

Otec je součástí sociální instituce jménem rodina, proto první kapitola přináší vymezení pojmu, také zachycuje proměny a vývoj rodiny, ke kterým v posledních letech došlo. Vymezení pojmu otec, jakým způsobem se k této mužské úloze staví stát a jakou normou je funkce otce vymezena, nám představí druhá kapitola. Následující kapitola přináší pohled do historie. Cílem bude zachytit vývoj role otce od dob minulých až po současnost. Čtvrtá kapitola se zaměří více do nitra muže, jeho identity, jeho přirozenosti, jeho jedinečnosti. Jak ovšem muže vidí feministická hnutí? To bude předmětem druhé poloviny této kapitoly. Jak má vůbec otcovská role vypadat, kdo je dobrý otec bude řešit kapitola pátá. Další kapitola by měla poskytnout stěžejní zjištění, která se týkají vlivu otce na zdárný vývoj dítěte. Ten bude interpretován s ohledem na dívky a na chlapce. Protože součástí role otce je výchova, která může být pojata mnohými způsoby, přináší nám sedmá kapitola hlavní myšlenky známých pedagogů a filosofů. Následující kapitola nabídne pohled na spirituální část člověka a tím i otce, a zda může tato dimenze něco člověku a otci přinést. Poslední kapitola nastíní roli Boha, který se sám stává otcem.

Ve své práci se nebudu věnovat specifické otců, kteří samostatně vychovávají své děti, ani vztahu mezi nevlastním otcem a vychovávaným dítětem. Domnívám se, že by rozsah této práce byl tím překročen, tato problematika je na další samostatnou práci. Ale i pro tuto skupinu otců, dle mého názoru, může být práce přínosná.

1 Rodina

Identita otce vychází z úlohy, kterou je potřeba zastávat v sociální buňce, kterou představuje *rodina*. Pokud pro společnost znamená rodina důležitou hodnotu, nabývá své důležitosti každý její člen. Pojetí rodiny je základnou pro vytvoření funkčního modelu otce, proto je na místě si nastínit a pojmenovat tento vzácný pojem. Matoušek ji nazývá: *unikátní a nenahraditelnou institucí, která optimálně spojuje osobní zaujetí dospělých na prospěchu partnerů i dětí s univerzálním zájmem společnosti na stabilizovaném soužití mužů a žen i na socializaci občanů.*³

Podle I. Možného rodina reprezentuje sociální instituci, jejímž prvotním cílem je vytváření soukromého prostoru pro reprodukci společnosti i navzdory chaosu, který vládne ve veřejném světě. Rodina působí jako ochránce svých členů, nemění svůj tvar, zvyky, vnitřní uspořádání a změny ve svém okolí se snaží vyrovnat. Nezabraňuje tím vývoji nebo pokroku, spíše naopak; svou stabilitou umožňuje společenskou dynamiku, díky ochraně společenského systému před zmatkem a zhroucením.⁴

O. Matoušek vidí nenahraditelnost rodiny a jejích angažovaných dospělých pečovatelů spojených ve stabilizovaném soužití s dětmi. „*Dítě nemůže získat základní pocit jistoty bez jistoty v blízkých lidech.*“⁵ Také J. Řezáč popisuje klima rodiny jako nenahraditelné, vyznačující se vysokou mírou intimity a vysokým formativním účinkem. *Rodina poskytuje bezvýhradnou akceptaci jedince, podporu autonomie, ochranu, podporu, zajišťuje základní životní potřeby a stává se mezičlánkem při pronikání do společnosti.* Život rodiny je významný poskytnutím modelu chování a jednání.⁶

---

³ MATOUŠEK, O. a kol. *Metody a řízení sociální práce*. Praha: Portál, 2003. s. 183.

⁴ MOŽNÝ, I. *Sociologie rodiny*. Praha: Sociologické nakladatelství, 2002. s. 13.

⁵ MATOUŠEK, O. a kol. *Metody a řízení sociální práce*. Praha: Portál, 2003. s. 183.

⁶ ŘEZÁČ, J. *Sociální psychologie*. Brno: Paido, 1998. s. 203, 204.

Nad významem rodiny se zamýšlel i filozof Lacroix, který v ní spatřuje jedinečnou posvátnou sílu, která dovoluje člověku realizovat a vyjadřovat svůj utajený vnitřní život a ukryvat jej před nediskrétními pohledy. Rodina pro něj představuje společenskou buňku, která *poskytuje pocit klidu a oddechu, uklidnění a odpočinku, pocit místa, kde se hluk zvenčí tlumí, kde se člověk může vnitřně soustředit a zároveň se někomu otevřít, kde konečně ustává vyčerpávající napětí života činného i veřejného.*⁷ Lacroix vidí neustálý dějinný proces uvnitř rodiny, ta prochází neustálým obohacováním, a čím déle trvá, tím více se dovřšuje. Proto jsou příznačné pojmenování stříbrná svatba, zlatá svatba a diamantová svatba.⁸

Podle Lukasové může být *rodina rájem i peklem, zdrojem radosti i utrpení podle toho, co z ní jednotliví členové vytvoří. Zdravá rodina drží pohromadě, ať se stane cokoli, důležité je, aby každý člen zde měl smysluplnou úlohu.*⁹

1.1 Měnící se pojetí rodiny

Rodina představuje instituci, která podléhá neustálým změnám. Ty mají dopad především na jednotlivce uvnitř. Na nich zůstává rozhodnutí, zda se přizpůsobí, vyrovnají se nebo setrvají a navzdory měnícím se podmínkám a názorům budou čelit okolnostem. S měnícími se podmínkami se proměňují potřeby rodiny a úlohy jednotlivců. Čím lépe jednotliví členové rodiny dokáží svoji úlohu v rodině plnit v souladu s potřebami ostatních členů v danou chvíli, tím se stává rodina stabilnější a zdravější.¹⁰

---

⁷ LACROIX, J. *Smysl člověka*. Praha: Vyšehrad, 1970. s. 34.

⁸ LACROIX, J. *Smysl člověka*. Praha: Vyšehrad, 1970. s. 39.

⁹ LUKASOVÁ, E. *Logoterapie ve výchově*. Praha: Portál, 1997. s. 151.

¹⁰ LUKASOVÁ, E. *Logoterapie ve výchově*. Praha: Portál, 1997. s. 152.

Ivo Možný poukazuje zejména na tyto změny v posledních padesáti letech¹¹:

- Rodina ztrácí legitimní uznání předmanželského sexu. Po staletí byl uznáván sexuální styk partnerů až pro manželství, zejména v křesťanské tradici.
- Díky hormonální antikoncepci rodina ztratila také monopol na institucionalizovanou legitimizaci reprodukčního aktu. Od počátku 70. let 20. st. narůstá počet dětí narozených mimo manželský svazek.
- Rodina měla zájem, aby se uchovalo společenské postavení rodiny, majetku, ale i kulturního habitu, proto výběr partnera byl v rukou rodičů. Dnes je oslaben vliv původní rodiny a s ním i hodnota odpovědnosti.
- Oproti nezrušitelnosti sezdaného svazku (jak ho vnímalo křesťanství), nastává změna, kde uzavření manželství se stalo předmětem občanské smlouvy. Tím započal nárůst rozvodů a opakovaných manželství.
- Rozvoj institucí a dělby práce přinesl např. oddělení bydliště od pracoviště, čili vzdálení otce od rodiny. Jeho místo zaujaly formální instituce a specialisté jako škola, nemocnice, síť sociálních zařízení.
- Hlavním smyslem rodiny byla výchova dětí a péče o děti naplňovala život ženy i muže, rodil se větší počet dětí. Od poloviny 20. st. hormonální antikoncepce způsobuje regulaci porodnosti a nejčastějším typem je rodina s jedním dítětem. Ženy jsou těmi, kdo rozhodují o bytí a nebytí jejich dětí.
- Zaměstnanost ženy způsobuje, předání péče o děti z rukou matky do rukou instituce. Kariéra se pro matky stává stejně důležitou jako pro muže.

---

¹¹ MOŽNÝ, I. *Sociologie rodiny*. Praha: Sociologické nakladatelství, 2002. s. 19-21.

- Žena se stává ekonomicky, společensky nezávislou na manželovi. Stát garantuje ženám jejich práva prostřednictvím systému sociálních podpor a případně supluje absentující otce. Tyto změny přinášejí pohled, jakoby muž nebyl pro reprodukci a rodičovství nějak důležitý. Hlavní roli na omezení otcovské moci sehrál stát svojí intervencí do soukromých oblastí, ve kterých dříve rozhodoval otec.¹²
- „Nové rodiny“ zaznamenávají změnu klasických rolí díky zvýšené rozvodovosti, nárůstu nesezdaných soužití a tím dětí rodičích se mimo manželství. Nové rozdělení autority mezi vlastního rodiče a nevlastního u znovusložených rodin.¹³

E. Sullerotová upozorňuje na oslabení rodin individualismem.¹⁴ V partnerství se zdůrazňují individuální a osobní zájmy, což přináší křehkost do partnerského vztahu a vyšší nároky na kvalitu společného života, rodina má umožňovat prostor pro seberealizaci všech svých členů. Láska se stává podmínkou pro partnerství, neexistence lásky je možným důvodem ukončení manželství a odchodem od rodiny.

I přes 90-ti % zaměstnanost žen, se očekává, že budou zajišťovat péči o domácnost, o děti, o manžela (mužská účast na těchto činnostech je stále jen dílčí). Žena se tak ocitá v problému sladění pracovních a domácích povinností. Od muže je očekáváno uspokojení emocionálních potřeb a porozumění.¹⁵

L. Šulová vnímá změnu a uvádí, že jsou stírány rozdíly mezi specifitami mužské a ženské role.¹⁶

Vztah rodičů k dítěti prošel také vývojem. Dětem je věnováno daleko více pozornosti než v minulosti, stalo se středem zájmu. Dítě má uspokojovat emocionální potřeby rodičů a často je důvodem smysluplnosti života, přínosem

¹² DUDOVÁ, R. *Otcovství po rozchodu rodičovského páru*. Praha: SOÚ AV ČR, 2008. s. 42.

¹³ MATOUŠEK, O. a kol. *Metody a řízení sociální práce*. Praha: Portál, 2003. s. 182.

¹⁴ SULLEROTOVÁ, E. *Krize rodiny*. Praha: Karolinum, 1998. s. 39.

¹⁵ DUDOVÁ, R. *Otcovství po rozchodu rodičovského páru*. Praha: SOÚ AV ČR, 2008. s. 188.

¹⁶ ŠULOVÁ, L. *Raný psychický vývoj dítěte*. Praha: Karolinum, 2010. s. 124.

pocitu štěstí a citového pouta. Rodičovství se stává zodpovědnější záležitostí, očekává se vytvoření maxima pro jeho rozvoj.¹⁷

Zároveň dochází k omezování bezprostředních kontaktů mezi partnery i mezi dětmi a rodiči, z důvodu životního tempa, měřítek a hodnot. Činnosti a výchovné působení dříve zajišťované rodinou, je nahrazováno institucemi a společnostmi.¹⁸

Otázkou zůstává, jaké dopady mají tyto změny, které rodina absolvovala během posledních desítek let pro výkon role otce. V době, kdy normy, tradice a návody nejsou pevně dány a názory na úlohu otce se liší. V této kapitole můžeme vidět nezaměnitelnou úlohu rodiny a její proměny. Rodina se svým vývojem stala nestabilnější, což přináší jisté riziko pro všechny její členy. Odpovědnost za vývoj uvnitř rodiny je především na rodičích, na jejich určení si priorit, hodnotového měřítko a pokoře vyhledat pomoc v případě nouze.

---

¹⁷ DUDOVÁ, R. *Otcovství po rozchodu rodičovského páru*. Praha: SOÚ AV ČR, 2008. s. 34-35.

¹⁸ ŠULOVÁ, L. *Raný psychický vývoj dítěte*. Praha: Karolinum, 2010. s. 124.

2 Historie otcovství

Role otce a její postavení v rodině se v historii vyvíjela, stejně jako očekávání a normy pro výkon této funkce. Postavení otce bylo vždy ovlivňováno mnoha společenskými a kulturními faktory. Kapitola zdůrazňuje otcovskou moc ve vybraných obdobích a vlivy, které se podílely na její proměně. Závěr zachycuje dvě nejčastější podoby dnešního otce.

2.1 Otcovská moc a hlavní odpovědnost za dítě

V dobách antického Říma měli otcové naprostou moc nad svými dětmi, prodávali je do otroctví, mohli je i zabít. Žena vedla domácnost, jako matka neměla žádná práva, výchova synů byla svěřena otci, stejně tak po rozvodu o dítě pečoval automaticky otec.¹⁹ V 17. - 18. století pracoval muž společně s ženou a dětmi v hospodářství, na trhu, v obchodě. Děti se zaučovaly a poté přebíraly hospodářství svých rodičů. Rodiny především zajišťovaly všechny potřeby členů rodiny společnou prací. Otcové byli nezpochybnitelnými hlavami svých rodin, zároveň se zapojoval do výchovy svých dětí, rozhodoval o vzdělávání a byl odpovědný za morální a náboženskou výchovu. Jeho úkolem byla také příprava na dospělost a povinnosti s ní spojené.²⁰

V 18. století společnost stále považovala muže za přirozeného strážce jeho dětí, v souladu s božími zákony. Připravit děti pro život ve světě mimo domov bylo úkolem otce, matky byly od společnosti příliš izolovány (nemohly podepisovat smlouvy, svědčit u soudu, vlastnit majetek). Důraz na otcovskou roli byl opřen přesvědčením o racionalitě muže, jeho schopnosti kontrolovat své emoce a stát se reprezentantem kultury pro své dítě.²¹ Pouze otec byl

---

¹⁹ SVOBODA, L. a kol.: *Encyklopedie antiky*, Praha: Academia, 1974.

²⁰ *Aktivní otcovství*. Brno: Nesehnutí, 2008. s. 28.

²¹ Tamtéž, s. 29.

schopen je finančně zabezpečit, proto i v tomto období byly po rozvodu svěřeny děti otci.

2.2 Průmyslová revoluce přináší změny postavení otce

L. Šulová vnímá změnu a tvrdí: jsou stírány rozdíly mezi specifickostí mužské a ženské role.²²

Ekonomický rozvoj, který nastal v tomto období, nutí otce pracovat mimo domov po celý den. Důsledkem je oddělení pracovního a domácího prostředí, nutné rozdělení rolí v rodině. Z otce se stává vzdálená osoba, která většinu času pobývá v zaměstnání a se kterou se rodina vídá převážně až v podvečerních hodinách. Matka zajišťuje domácí sféru, včetně výchovy, péče o děti a také zodpovědnosti. *Svět se rozdělil na soukromou sféru rodinného krbu pod vedením matky a na veřejnou a profesionální sféru, která je výsadní doménou mužů.*²³

Otcům zůstal statut hlavy rodiny, ale vychovávat začaly matky. Tím, že místo realizace mužů se přesunulo do pracovní oblasti, začali muži hledat smysl mužství více mimo domov, prioritou se stával pracovní úspěch, a individuální ambice. *Otcovství se stalo pro ně méně důležitou sociální rolí.*²⁴

V devatenáctém století začali soudy omezovat téměř absolutní právo otce na svěřeni dítěte do jeho péče. Matka se stala představitelkou, která je schopna lépe zajistit potřeby dítěte. Tento postoj z roku 1839 začal převažovat, a byl znám pod pojmem „presumpce útlého věku dětí“. Týkal se však dětí do 7 let. Postupně se věková hranice posouvala směrem nahoru a koncem

---

²² ŠULOVÁ, L. *Raný psychický vývoj dítěte*. Praha: Karolinum, 2010. s. 124.

²³ *Aktivní otcovství*. Brno: Nesehnutí, 2008. s. 29.

²⁴ Tamtéž, s. 30.

devatenáctého století se děti jakéhokoli věku svěřovaly natrvalo matkám. Byla zavedena alimentární povinnost otců, čímž se zmenšili finanční potíže matek.²⁵

2.3 Kult mateřství

Koncem 19. století vzniká tzv. kult mateřství - *je přesvědčení, že k péči o děti a k jejich výchově jsou vhodné pouze matky, nikoli otcové.*²⁶ Vychází z předpokladů, že žena je od přírody lepší rodič a matky jsou důležitější než otcové. R. A. Warshak vidí jako jednu z příčin kultu mateřství v psychoanalytických teoriích Sigmunda Freuda, které zdůrazňovaly jedinečný přínos matky k psychické pohodě dítěte a matku jako nenahraditelnou. Ve dvacátém století se objevovaly tvrzení o mateřské lásce, která daleko převyšuje otcovské city, matka s dítětem tvoří nejposvátnější svazek přírody, nebo že nic nemůže nahradit mateřskou lásku. Soudní rozhodnutí ve věci porozvodového uspořádání byla tímto také ovlivněna, proto většinou bylo dítě svěřeno do péče matky.

V roce 1951 uveřejnil psychoanalytik John Bowlby studii, která poukazovala na nejdůležitější vztah dítě – matka, jehož absence může mít závažné a dalekosáhlé důsledky na charakteru dítěte. R. A. Warshak tvrdí, že se dnešní specialisté shodují nad neopodstatněnými závěry J. Bowlbyho studií, přesto kult mateřství hluboce zakořenil do myšlení lidí. Což může mít za následek zlehčení a podcenění vlivu otce na jeho děti.²⁷

2.4 Totalitní režim

Velký vliv na formování identity muže a otcovství, měl u nás jistě totalitní komunistický režim. Důsledně ničil jakoukoli politickou a společenskou

---

²⁵ WARSHAK, R. A. *Revoluce v porozvodové péči o děti*. Praha: Portál, 1996. s. 25.

²⁶ Tamtéž, s. 12.

²⁷ Tamtéž, s. 31.

iniciativu, vyžadoval naprostou poslušnost a udržoval člověka v neustálém ohrožení. Nutil ke zřeknutí se vlastních politických, společenských a náboženských názorů a vynucoval si většinový vstup do komunistické strany. To přinášelo mužům zákonitě ustoupení ze svých hodnot a podlehnutí vnějšímu nátlaku. Což vyvolávalo v muži pocit frustrace, pocit viny a pocity méněcennosti.²⁸ *Frustrovaný muž nemůže být ani dobrým manželem, ani dobrým otcem. Žije s vědomím své méněcennosti a těžko vychovává syny, protože si je vědom, že nijak nedokázal uhájit hodnoty, ve které věří.*²⁹

Totalitní režim preferoval institucionální výchovu, kde děti trávily většinu svého času v organizacích zaměřených na vyplnění volného času. Dětské a mládežnické organizace měly formovat jejich myšlení ve shodě s cíly komunistického přesvědčení.³⁰ Rodičům se nepřikládal takový význam, výchova měla být svěřena odborníkům.

2.5 Transformace otcovské role

Na přelomu 60. - 70. let dochází ke snižování počtu sňatků a zvyšování počtu rozvodů. Rozšíření hormonální antikoncepce a možnosti interrupce, umožňují ženě rozhodovat o bytí a nebytí jejího dítěte. Muž tím přichází o právo volby, hlavní slovo má žena. Dochází také ke ztrátě finanční závislosti ženy na muži, ta má touhu pracovat a začít budovat kariéru. Hlavní roli na omezení otcovské moci sehrál i stát, vydává zákony, které vyrovnávají postavení otce a matky v rodině. Prostřednictvím sociálních podpor stát také zastupuje absentující otce.³¹ Zdá se, že muži ztratili své místo, proto se začalo mluvit o potřebě navrácení otcovských práv a jeho důležitosti v rodině.

---

²⁸ AUGUSTYN, J. *Být otcem*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2004. s. 33, 34.

²⁹ BULASZEWSKI, S. In AUGUSTYN, J. *Být otcem*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2004. s. 35.

³⁰ AUGUSTYN, J. *Být otcem*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2004. s. 35.

³¹ DUDOVÁ, R. *Otcovství po rozchodu rodičovského páru*. Praha: SOÚ AV ČR, 2008. s. 42.

Patnáctiletý výzkum v osmdesátých letech v USA přiznal relativní podíl vlivu otců a matek na život dítěte. Potvrdil se význam otce jak pro starší věk dětí, tak již i v ranných letech. Z. Matějček přiznává otcům pozitivní funkci, která je psychologickými výzkumy jednoznačně potvrzena. Četné studie potvrdily, že už nemluvňata vytvářejí úzká citová pouta se svými otci v období, kdy vznikají pouta k matce. „*Ukázalo se, že otcové se dovedou mateřsky postarat už o děti kojeneckého věku, je-li jim k tomu dána příležitost. Mateřské chování není jen výsadou matek, ale je druhově lidskou charakteristikou.*“³²

V osmdesátých letech přichází otcové s novým přístupem. Otcovství nabírá podoby, kde se upřednostňuje vztah otce a dítěte. Stávají se více partnery a otec je schopen dítě respektovat a vyjednávat s ním, cílem je odhalovat osobnost dítěte a rozvíjet jeho vnitřní zdroje. Otcí stále náleží funkce živitele rodiny a role autority, ta však mění svůj smysl.

2.6 Dnešní otec

Otcovská role dostává dnes trochu jiný obsah, není třeba soustředit tolik energie na ochranu před vnějším nebezpečím, jejich působení se přesouvá na ochranu před nebezpečím vnitřním – nedostatek lásky, nedostatek porozumění a nedůvěra. S těmito nároky se musí otcové vypořádat. Více než vnější sílu k tomu potřebuje sílu vnitřní a to je pro některé obtížné a tento boj vzdávají.³³

V posledních letech dochází k akceptování různých forem praktikování a prožívání otcovství, mezi hlavní dva zástupce bychom mohli zařadit otce tradičního a otce moderního.

---

³² MATĚJČEK, Z. *Dítě a rodina v psychologickém poradenství*. 1. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1992. ISBN 80-04-25236-2. s. 165.

³³ KOLAČNÁ, E. *O lásce manželské a rodičovské*. Praha: CEVAP, 2006. s. 128.

2.6.1 Tradiční otcovství

Obsahy tradičních rolí se předávaly z generace na generaci, byly a jsou udržovány tlakem společnosti na to, co je schvalované, normální.³⁴ Tradiční přístup otcovství spočívá v nutnosti ekonomického zabezpečení rodiny. Čas, který otec tráví v práci je vnímán jako rodičovský čas. Je to nejlepší způsob, jak prospět rodině. Otec nenese hlavní zodpovědnost za domácnost a péči o děti. Péče otce je zastoupena a zprostředkována ve větší míře matkou. Ta vypráví otcovi o dítěti a dítěti o otcovi. Tradiční otcovství má v české společnosti stále značnou sílu. Otec nemá žádnou specifickou sféru výchovy, ve které by se angažoval více než matka. Málo je rozvinut vzájemný vztah se svými dětmi. Matka často reprezentuje rodičovský pár jako celek.³⁵ Po rozchodu zájem otce o děti často upadá, příčinou je zřejmě nevytvoření si blízkého vztahu s dětmi. Protože byl zvyklý zajišťovat rodinu především finančně, není vystaven velkým změnám a svoji finanční funkci může nadále zabezpečovat. Tento otec se však bude spíše zaměřovat na novou rodinu, kterou zakládá.

2.6.2 Moderní otcovství neboli aktivní otcovství

Moderní norma otcovství určitým způsobem přibližuje otcovství k mateřství: obsahuje nutnost fyzické blízkosti a péče, důvěrného citového vztahu a osobní přítomnosti. Jejich hlavní rodinnou rolí tak už není finanční a materiální zajištění.

Přesvědčení nemá vycházet pouze ze sociálního statutu a role otce, ale z osobního zájmu otce. Jde o trend prosazující se v současné společnosti. Jedná se o vztah otec – dítě, který je více kamarádský. Je založený na komunikaci, fyzickém kontaktu, mazlení, touze být dítěti k dispozici v případě

---

³⁴ FARKOVÁ, M. *Dospělost a její variabilita*. Praha: Grada Publishing, 2009. s. 24.

³⁵ DUDOVÁ, R. *Otcovství po rozchodu rodičovského páru*. Praha: SOÚ AV ČR, 2008. s. 46, s. 47.

potřeby.³⁶ *Dnešní otec musí umět ukázat city, naslouchat, hrát si s dětmi a jednat s nimi občas jako rovný s rovným.*³⁷

Projevem aktivního otcovství jsou např. muži na rodičovské dovolené. Tím, že se muži více angažují v rodinném životě, se ženy mohou více prosazovat ve veřejném životě a jsou tak podporovány rovné příležitosti žen a mužů. *Moderní otec by měl mít s dítětem přímý, nezprostředkovaný a individualizovaný vztah.*³⁸

Současná sociální politika se snaží napomoci tomuto vztahu zavedením rodičovské dovolené, mateřské dovolené pro otce, krátkodobé otcovské dovolené, která poskytuje otci společný čas s nově narozeným potomkem. Nejvíce se o propagaci aktivního otcovství zasahují feministická hnutí, která atakují na tradiční rozdělení rolí a senzitivnější a aktivnější přístup k dětem.

Vycházejí ze studie, která tvrdí, že osamělí otcové vykazují více chování matek pečujících o své děti, než chování ženatých otců, což potvrzuje, že schopnosti mají. Představou některých žen je, aby muži – otcové převzali aktivně odpovědnost za výchovu, vzdělání a péči o děti. Po rozpadu manželství muži s moderním přístupem mají vytvořený osobní vztah s dítětem, což přináší větší angažovanost otce a neochotu omezit, nebo přerušit vztah s dítětem. Angažovaný otec je ochoten více přispívat i finančně, má větší přehled o skutečných potřebách a nákladech, které zabezpečení dětí s sebou obnáší.³⁹ Mezi aktivnější otce patří mladší otcové s vysokoškolským vzděláním,

---

³⁶ DUDOVÁ, R. *Otcovství po rozchodu rodičovského páru*. Praha: SOÚ AV ČR, 2008. s. 46.

³⁷ SINGLI in DUDOVÁ, R. *Otcovství po rozchodu rodičovského páru*. Praha: SOÚ AV ČR, 2008. s. 37.

³⁸ Feminismus. Dostupný z WWW <http://www.feminismus.cz/slovnicek.shtml> 165.2 [2011-02-16]

³⁹ DUDOVÁ, R. *Otcovství po rozchodu rodičovského páru*. Praha: SOÚ AV ČR, 2008. s. 48, 49.

a vysokoškolsky vzdělanou manželkou. Svoji roli hraje i přítomnost otce u porodu, tito otcové se pak i více zapojují do péče.⁴⁰

Během posledních let, jsme svědky několika nových podob otcovství jako například: být otcem bez společného bydliště po partnerském rozchodu, nevlastní otec, nemanželský otec.⁴¹

Není pochyb o razantní proměně role otce, kterou se snaží zachytit tato kapitola. Události jako např. průmyslová revoluce, totalitní režim, rozšíření hormonální antikoncepce a interrupce, se jistě podílely na utváření lidského myšlení o smyslu otce. Dnes zaznívají i pochybnosti ohledně důležitosti otce a zda je tato osoba ještě vůbec potřebná. Některé ženy touží primárně po dítěti, ale bez otce. Postoje mužů k výkonu této role se různí, od autoritativního, nebo milujícího otce, přes občas zapojené otce až po laxního otce s nezodpovědným přístupem. V dnešní době je kladen důraz především na vytvoření si blízkého vztahu s dítětem a investování do společného času.

---

⁴⁰ ČTK. *Tátové se nesnaží*. [on line] Týden.cz, 20.04.2011 [cit. 21.4.2011]. Dostupný z WWW:http://www.tyden.cz/rubriky/zdravi/vztahy/do-pece-o-deti-se-zapojuji-ani-ne-dve-petiny-ceskych-otcu_199556.html

⁴¹ DUDOVÁ, R. *Otcovství po rozchodu rodičovského páru*. Praha: SOÚ AV ČR, 2008. s. 42.

3 Vymezení pojmu otec

Otec či **táta** je definován jako rodič mužského pohlaví. *Rozlišujeme roli biologickou (otec je ten, kdo dítě zplodí), sociální (otec je ten, kdo se o dítě dlouhodobě rodičovsky stará, kdo je vychovává) a právní (komu přináleží rodičovská odpovědnost, práva a povinnosti).*⁴²

V naší společnosti jsou všechny tři role ve většině případů spojeny. Zvyšuje se však podíl svobodných matek, takže se stává, že otec na dítě výchovně nepůsobí vůbec anebo jej ovlivňuje nevlastní otec popřípadě jen dočasný partner matky při jejím novém vztahu.⁴³ Tento vztah se nazývá **otcovství** - *otec se spolu s matkou podílí na materiálním zabezpečení, výživě, výchově dítěte, utváření morálních hodnot, odhalování skrytých talentů a rozvoji osobnosti.*⁴⁴

Otcovství znamená ukázat velikost své lásky, ukázat do jaké míry dovedeme trpět, tvořit, sloužit. Luis Evely poukazuje na duchovní rozměr otcovství, kde je každý povolán k tomu, aby se stal otcem či matkou, a to na celý život. *Láska otcovská i mateřská svou hloubkou a intenzitou přesahuje všechny druhy lásky, dokonce i lásku manželskou. Dokonce se k ní i vztahuje a podobá se jí ve všem, co je v ní nejlepšího a nejnezištnějšího.*⁴⁵

Mead a Blumer pokládají otcovství za *fenomén sociálně konstruovaný zkušenostmi, interakcemi a sociálním vyjednáváním*. Nedá se předpokládat, že by otcovství nebo mateřství bylo přirozeně či biologicky dáno, je vykonáváno na základě určité sociální role.⁴⁶ Role otce existuje samozřejmě ještě v interakci s dalšími sociálními rolemi, jako například s rolí zaměstnance,

---

⁴² BAKALÁŘ, E., KOVAŘÍK, J. *Otcové, otcovství v České republice*. Demografie, 2000, roč. 42, č. 4 s. 266.

⁴³ Tamtéž. s. 266-272.

⁴⁴ Otcovství. Dostupný z WWW <http://cs.wikipedia.org/wiki/Otcovství> [cit. 3.1.2011]

⁴⁵ EVELY, L. *Láska a manželství*. [on line]. Víra. cz, vydání a místo vydání neuvedeno [cit. 20.1.2011]. Dostupný na WWW: <http://www.vira.cz/Texty/Knihovna/Otcovstvi-a-materstvi.html>

⁴⁶ DUDOVÁ, R. *Otcovství po rozchodu rodičovského páru*. Praha: SOÚ AV ČR, 2008. s. 36.

manžela, syna, bratra atd. Role se dělí dále do více dimenzí, jejichž hierarchie ukazuje na způsob, jakým muž zaměřuje svoji roli - živitele rodiny, pečovatele, partnera, toho kdo vyžaduje disciplínu, přičemž se hierarchie z mnoha důvodů mění. Normy spojené s otcovstvím jsou v současné době nejasné a otcovství se stává pluralitním. Není stanovena jedna otcovská role, jsou nabídnuty určité vzory jednání a jedinci si skládají své vlastní verze otcovské role.⁴⁷ Někteří muži se odpovědnosti spojené s otcovstvím děsí, jiní se stavějí naopak lehkomyšlně, neuvědomují si její význam a strach může dokonce způsobit, že mnozí muži prchají ze své role, nebo se pokoušejí zbavit svých povinností.⁴⁸

W. J. Doherty uvádí, že pokud jde o výchovu odpovědných dětí, je otcovství tím nejhůře využívaným zdrojem. *Mnozí otcové využívají sotva třetinu své kapacity.*⁴⁹ Aktuální údaj z českého deníku uvádí, že do každodenní péče o děti se zapojují ani ne dvě pětiny českých otců.⁵⁰

3.1 Zákonem definovaná pozice otce

Stávající **zákon o rodině** 94/1963 Sb. popisuje povinnosti obou rodičů, vztahy mezi rodiči a dětmi a vyživovací povinnosti mezi rodiči a dětmi.

Zákon definuje **rodičovskou zodpovědnost** jako souhrn práv a povinností

- a) při péči o nezletilé dítě – péči o jeho zdraví, tělesný, citový, rozumový a mravní vývoj
- b) při zastupování nezletilého dítěte
- c) při správě jeho jmění.

---

⁴⁷ DUDOVÁ, R. *Otcovství po rozchodu rodičovského páru*. Praha: SOÚ AV ČR, 2008. s. 44.

⁴⁸ YABLONSKÝ, L. *Otcové a synové*. Praha: Portál, 1995. s. 45, 47.

⁴⁹ DOHERTY, J. W. *Kdo koho vychovává?* Praha: Návrat domů, 2006. s. 95.

⁵⁰ ČTK. *Tátové se nesnaží*. [on line] Týden.cz, 20.04.2011 [cit. 21.4.2011]. Dostupný z WWW:http://www.tyden.cz/rubriky/zdravi/vztahy/do-pece-o-deti-se-zapouji-ani-ne-dve-petiny-ceskych-otcu_199556.html

Rodičovská zodpovědnost vzniká narozením dítěte a trvá do nabytí jeho zletilosti. Rodičovské zodpovědnosti se nelze vzdát, k jejímu omezení nebo zániku může za života rodičů dojít jen soudním rozhodnutím.

Při výkonu práv a povinností jsou rodiče povinni důsledně chránit zájmy dítěte, řídit jeho jednání a vykonávat nad ním dohled odpovídající stupni jeho vývoje. Mají právo užít přiměřených výchovných prostředků tak, aby nebyla dotčena důstojnost dítěte a jakkoli ohroženo jeho zdraví, jeho tělesný, citový, rozumový a mravní vývoj. Zákon však neurčuje konkrétní postupy. Dále ukládá rodičům chovat se slušně, mají být příkladem svým dětem, jsou také správci jeho jmění s povinností řádného hospodaření. Zákon zdůrazňuje důležitost biologické vazby mezi otcem dítěte, biologický otec má vždy přednost před otcem sociálním. Sociální otec je však povinen vychovávat za předpokladu, že s ním žije ve společné domácnosti. Oba rodiče mají stejné **vyživovací povinnosti**. Přispívají na výživu svých dětí podle svých schopností, možností, majetkových poměrů. Otec dítěte, za kterého není matka dítěte provdána, má povinnost přispívat matce na úhradu výživy po dobu dvou let.⁵¹

Zákon upravuje zánik manželství **rozvodem**, pokud nelze očekávat obnovení manželského soužití. Rozhodnutí je závislé na rozhodnutí soudu o úpravě poměrů nezletilých dětí pro dobu po rozvodu. Soud určí, komu bude dítě svěřeno do výchovy a jak má každý z rodičů přispívat na jeho výživu. Při určení o svěřením dítěte do výchovy rodičů, soud sleduje především zájem dítěte, dbá na to, aby bylo respektováno právo dítěte na péči obou rodičů a nebyl přerušen pravidelný styk s druhým rodičem, jemuž nebude dítě svěřeno. Soud bere v úvahu, kdo dosud zabezpečoval řádnou péči, citovou, rozumovou a mravní výchovu. Styk dítěte s rodiči nemusí schvalovat soud, pouze jsou-li pro to důvody.

---

⁵¹ *Zákon o rodině*. 94/1963 Sb. Brno: Computer Press, 2004. s. 8, 9.

Určení otcovství má své významné důsledky v otázce citových vazeb, ale rovněž v otázkách právních. Zatímco v otázce určení mateřství nejsou obvykle sporné momenty, v otázce určení otcovství nejsou některé poznatky tak jednoznačné. Právní úprava určování otcovství stojí na existenci 3 právních domněnek v přesně daném pořadí.

První domněnka se uplatní automaticky. Dítě má tak od narození založené rodině právní vztahy k matce, k otci a jejich prostřednictvím k dalším příbuzným.

Narodí-li se dítě v době od uzavření manželství do uplynutí třicátého dne po zániku manželství nebo jeho prohlášení za neplatné, považuje se za otce dítěte manžel matky. Narodí-li se dítě ženě znovu provdané, považuje se za otce manžel pozdější, i když se dítě narodilo před uplynutím třicátého dne poté, kdy její dřívější manželství zaniklo nebo bylo prohlášeno za neplatné.

Druhá domněnka otcovství nastupuje v případě, že je 1. domněnka vyloučena.

Pak je otcovství určeno souhlasným prohlášením rodičů učiněným před matričním úřadem nebo u okresního soudu.

Třetí domněnka otcovství se uplatňuje v případě, pokud nedošlo k určení otcovství podle 1. nebo 2. domněnky. Dítě, matka i muž, který o sobě tvrdí, že je otcem, mohou navrhnout, aby otcovství určil soud. Za otce se podle této domněnky považuje muž, který s matkou souložil v rozhodné době. Za rozhodnou se považuje doba, od které neprošlo od narození dítěte méně než 180 a více než 300 dnů. Soud obvykle nemá příliš jiných možností než se přiklonit k testům DNA a podobným důkazním prostředkům. Také existuje možnost *popření otcovství*. Zákon pak omezuje případy popření otcovství zejména lhůtami, kdy lze takový návrh podat a pak i důvody, pro které tak lze učinit.⁵²

---

⁵² *Zákon o rodině*. 94/1963 Sb. Brno: Computer Press, 2004. s. 11.

3.2 Právo otce – rodičovská dovolená

Muž nemůže čerpat mateřskou dovolenou, pouze rodičovskou dovolenou, avšak od sedmého týdne po porodu má nárok na peněžitou pomoc v mateřství v adekvátním rozsahu v jakém ji může čerpat žena a má stejné postavení i práva jako žena čerpající mateřskou dovolenou.

Zaměstnavatel je povinen žádosti otce o rodičovskou dovolenou vyhovět. Po návratu z rodičovské dovolené na rozdíl od mateřské dovolené, není nárok nastoupit na své původní místo, ale na místo, které odpovídá pracovní smlouvě. Zaměstnanec po dobu rodičovské dovolené je v ochranné době, proto nemůže dostat výpověď. Pokud otec splňuje zákonem stanovené podmínky, má nárok na peněžitou pomoc v mateřství, dávku ze systému nemocenského pojištění. Pokud nevznikne nárok na peněžitou pomoc v mateřství, bude této osobě připadat rodičovský příspěvek.

Je umožněno, aby se matka s otcem vystřídala v péči o dítě, aniž by rodina přišla o peněžitou pomoc v mateřství. Muž může zcela převzít péči o dítě a čerpat peněžitou pomoc v mateřství, pokud splňuje podmínky. V průběhu rodičovské dovolené si může rodič neomezeně přivydělávat prací, může i nastoupit do zaměstnání, aniž by mu hrozila ztráta rodičovského příspěvku, musí však zajistit péči o dítě jinou osobou.

Podle zákoníku práce je zaměstnavatel povinen přihlížet při zařazování zaměstnanců do směn potřebám těch, kdo pečují o děti. Pouze s jejich souhlasem mohou být vysláni na pracovní cestu mimo obec. Kdo pečuje o dítě mladší jednoho roku, nesmí pracovat přesčas. Kdo pečuje o dítě mladší patnácti let, pokud požádají o zkrácení pracovní doby, je zaměstnavatel povinen vyhovět, nejsou-li proti jiné důvody.⁵³

---

⁵³ *Dostaňte zákon na svou stranu.* Praha: Gender Studies, 2010. s. 10-25.

V případě návštěvy má jeden z rodičů nárok na pracovní volno na nezbytně nutnou dobu, maximálně jeden den.

Otec dítěte má nárok na pracovní volno k převozu manželky do porodnice a zpět s náhradou mzdy. Dále má nárok na pracovní volno bez náhrady mzdy k účasti při porodu manželky.

Doba péče o dítě se započítává pro nárok na důchod i jeho výši plně.⁵⁴

3.3 Otcovská kvóta - zkušenost z Norska

Norští rodiče si mohou vybrat celkem 46 týdnů dovolené, kdy pobírají 100 procent platu, nebo 56 týdnů, kdy pobírají 80 procent platu. V roce 1993 byla zavedena „otcovská kvóta“ s cílem podpořit více otců v péči o děti během prvního roku jeho života. Otcové, kteří využili tuto možnost a zůstali s dítětem sami doma, velice ocenili tuto zkušenost. Popisují, jak je plné soužití s dítětem ovlivnilo. Jejich pohled na péči o dítě se změnil, uznávají, že celodenně pečovat o dítě, mít za něj zodpovědnost a intenzivně se mu věnovat, je náročné.

Díky tomu, že mohli sdílet s dítětem celodenní čas, naučili se mu více rozumět, rozeznávat jeho potřeby, poznali, jak blízký vztah se svým dítětem mohou mít. Pokud otec přijde z práce domů, vnímání času s dítětem je velice omezené okolnostmi jako je – malé množství času, odpolední až večerní hodiny, kdy je dítě už unaveno a otec také, udržení pozornosti je slabší. Otcové, kteří si vybrali možnost být doma současně s matkou dítěte, nemohli zakusit plnou odpovědnost za dítě, protože většinou se vše odehrávalo, jak byla matka zvyklá. Otcové volí spíše méně aktivit během dne než matky, den se točí hlavně kolem jídla, spaní a hraní.⁵⁵ Kvóta otcovské dovolené mužům dává možnost vytvářet si k dětem silnější pouto už od narození.

---

⁵⁴ *Dostaňte zákon na svou stranu*. Praha: Gender Studies, 2010. s. 10-25.

⁵⁵ JENSEN, A. McKEE, L. *Children and the changing family*. Eastbourne: FoutledgeFalmer. s. 61-75.

Po zaznamenání ohromujících výsledků v Norsku, kdy v roce 2008 kvóty využilo 90 procent otců, došlo k prodloužení z původních 4 týdnů na 10 týdnů rodičovské dovolené, které jsou rezervovány pro otce.⁵⁶

V této kapitole jsme si mohli ujasnit práva, ale i povinnosti, které vyplývají pro otce počítím nového potomka. Právo, jak můžeme vidět v této kapitole, s účastí otce počítá a staví ho na stejnou úroveň jako matku. Pouze pokud se týká určení otcovství, je ve výhodě matka, její role je vždy jistá. Přesto v českých rodinách převážná část odpovědnosti za výchovu a péči dítěte zůstává na matek, jak dokládá tabulka viz příloha č. 1. Ta zobrazuje srovnání účasti otců a matek na běžných činnostech dítěte. Tato kapitola přináší zajímavou zkušenost z Norska, kde upřednostnili čas, který otec má možnost strávit se svým dítětem hned v prvních týdnech jeho života. Tento společný čas vytváří vazby mezi otcem a dítětem, které přispívají k většímu porozumění si navzájem a jistě i aktivnějšímu zapojení do výchovy. Možná by bylo dobré nechat se inspirovat zemí, kde tento model funguje.

---

⁵⁶ Příspěvky na rodičovské dovolené a otcovská dovolená. Norsko oficiální stránky v ČR [online]. 2011, [cit 31. 3. 2011]. Dostupný z WWW: http://www.noramb.cz/About_Norway/policy/Socialni-blahoby/benefits/

4 Přirozenost muže

4.1 Mužská identita

L. Šulová vnímá změnu a tvrdí: jsou stírány rozdíly mezi specifickostí mužské a ženské role.⁵⁷

Proč se muži chovají jinak než ženy? Co je odlišuje?

Dobson ukazuje na tři klíčové složky, jimiž je mužství ovlivněno. Ty tvoří testosteron, serotonin a amygdala. Společně určují, co to znamená být mužem.⁵⁸

Testosteron – hormon, který se objevuje šest až sedm týdnů po početí. Proměňuje se struktura a barva mozku, dochází také k odlišnému umístění vývoje jazyka. Vliv testosteronu bude ovlivňovat každou jeho myšlenku i čin. Na začátku puberty, dochází k novému přílivu testosteronu, kdy se proměňuje chlapec v muže. Po pubertě mají 15x více testosteronu než ženy. Dochází tím k nárůstu vousů, ochlupení, mutace, hlasu, větších svalů a sexuálního prožívání. Testosteron způsobuje u mužů soutěživost, bojovnost, vyšší fyzickou zdatnost, dominantnost v mezilidských vztazích. Umožňuje větší rizikové chování, zájem mužů o automobilové závody, profesionální fotbal, hokej, košíkovou, horolezectví, lov, pušky, box apod. Testosteron určitě hraje roli v tom, že velkou většinu násilných zločinů páchají muži. Muži daleko více usilují o moc, slávu a postavení, protože jsou tímto směrem poháněni zevnitř. (Spojené státy měly čtyřicet tři prezidentů a všichni byli muži.)

Serotonin – hormon, který přenáší informace z jedné buňky do druhé. Má za úkol zklidňovat emoce a ovládat své chování. Umožňuje udělat si úsudek. Tento hormon převažuje především u žen než u mužů.⁵⁹

---

⁵⁷ ŠULOVÁ, L. *Raný psychický vývoj dítěte*. Praha: Karolinum, 2010. s. 124.

⁵⁸ DOBSON, J. *Výchova chlapců*. Praha: Návrat domů, 2002. s. 33-34.

Odlišení se od druhého pohlaví dává směr k nápodobě mužských či ženských vzorů. Začne docházet k výběru podnětů a informací, které posilují pohlavní identitu, větší zřetelnost o své roli, pocit sebejistoty a připravenost se takto vnímat. Teprve silná vlastní identita a sebejistota je podmínkou pro porozumění, co je v druhém.⁶⁰

Amygdala – část mozku, která vydává v případě emocionálního, fyzického ohrožení příkaz nadledvinkám a dalším obranným orgánům. Vystřeluje do hypotalamu pomocí nervových spojů elektrické impulzy, které vyvolávají nepříjemnou náladu a dohromady s testosteronem způsobují ostrou reakci. V krizové situaci může zachránit život, ale i přivodit násilí. U mužů je amygdala větší než u žen, což přispívá k vysvětlení proč chlapci bývají troufalejší než dívky a vyznačují se morálně riskantním chováním.⁶¹

Muži díky specializaci svého mozku vynikají v matematice, přírodních vědách, prostorové představivosti, logice a argumentaci. Jsou citlivější na příběhy, velkou hodnotu pro ně mají změny, příležitosti, riziko, spekulace a dobrodružství. Jsou uzpůsobeni k tomu, aby se fyzicky starali o svou rodinu a chránili ji před nebezpečím. Ženy více tíhnou k péči o rodinu, ke starostlivosti, citlivosti, něžnosti a soucitu. Dobson vyzdvihuje tyto ženské rysy, bez kterých by svět byl chladný, zákonickým a militaristickým místem. Rozdílnost mezi ženou a mužem shrnuje jako boží záměrné stvořitelské dílo, určené k rovnováze a doplňování se navzájem.⁶²

Matoušek podporuje rozvoj ryze mužských vloh jako je houževnatý boj, lepší prostorovou orientaci, matematické a hudební nadání, pohotová reakce na

---

⁵⁹ PONĚŠICKÝ, J. *Fenomén ženství a mužství - psychologie ženy a muže, rozdíly a vztahy*. Praha: Triton. s. 23-24.

⁶⁰ DOBSON, J. *Výchova chlapců*. Praha: Návrat domů, 2002. s. 29-34.

⁶¹ Tamtéž, s. 35.

⁶² Tamtéž, s. 36, 37.

fyzické napadení, snazší zapomínání na křivdy atd., protože je bude potřebovat jeho rodina a zužitkuje je i v práci, při sportu a při dalších činnostech.⁶³

Pro psychologa V. Šnebergera je důležité rozvíjet sebevědomí a vlastní hodnotu a s tou konstruktivně zacházet. Povzbuzuje muže, aby měli odvahu poznávat sami sebe a žili otevřený a aktivní život, vybojovali si něco, za co se budou sami sebe vážit. Mužství pro V. Šnebergera charakterizují atributy jako:

originalita – každý muž je schopen si zorganizovat svůj život, svůj životní projekt

odpovědnost – využívat moc, kterou dává život a mužskou sílu

otevřenost – být otevřen sám k sobě a taky ostatním, nabízet podporu a přijímat pomoc

odvaha – žít dobrý život, rozhodnout se pro něj, nežít v ústraní, nebo na něčí úkor.⁶⁴

4.2 Reakce feministických hnutí na přirozenost muže

V sedmdesátých letech malá skupina feministek přišla s myšlenkou, že pohlaví muže a ženy je totožné, kromě rozmnožovacího ústrojí. Rozdílnost v chování je totiž způsobena patriarchálními předsudky. Podle J. Dobsona tato radikální představa zasáhla celou kulturu.⁶⁵ Další vyjádření, které mělo vliv na aktivitu feministického hnutí, uvedla Simon de Beauvoir: *ženou se člověk nerodí, ženou se člověk stává.*⁶⁶ Studie doložily oprávněnost tohoto tvrzení – dívky jsou od nejútlejšího věku vychovávány a rozvíjeny v chování, které je vede k ženskému stereotypu a chlapce k mužskému stereotypu. Jiné studie doložily, pokud se dítě vychovává k opačnému pohlaví (chlapec jako dívka), je v něm rozvinut rys opačného pohlaví. Rodiče tedy mohou ovlivnit rys

⁶³ MATOUŠEK, O. *Dospívání chlapců v Čechách a na Moravě*. Praha: Portál, 1997. s. 35.

⁶⁴ ŠNEBERGER, V. Ohrožený druh: otec. *Psychologie dnes*, 2010, roč.16, č. 9, s. 23.

⁶⁵ DOBSON, J. *Výchova chlapců*. Praha: Návrat domů, 2002. s. 20.

⁶⁶ MOŽNÝ, I. *Sociologie rodiny*. Praha: Sociologické nakladatelství, 2002. s.147.

maskulinity a femininity. Výzkumy však přinesly i důkazy, že tento obraz nelze brát doslova.⁶⁷

Christiane Delphyová nesouhlasila s domácí prací, kterou ženy v manželství vykonávají a za kterou nedostávají plat, zatímco muži vydělávají. Manžel si svazkem tedy přisvojuje pracovní sílu své ženy. Žena se tím dostává do finanční závislosti na manželovi, a tedy se ocitá v podřadné pozici.⁶⁸

Dnes nastal přechod k rodové socializaci pod názvem „gender studies“ – proud v ženském hnutí, usilující o sociální pohled na rodové rozdíly mezi muži a ženami.⁶⁹ *Požadující rovné výchozí podmínky pro účast žen a mužů na ekonomickém, politickém a sociálním životě. Což znamená odstranění viditelných i neviditelných překážek na základě pohlaví.*⁷⁰ Patří sem například zajištění rovných příležitostí na trhu práce, vytváření podmínek pro sladování pracovního a rodinného života, aktivity proti násilí na ženách, otázka reprodukčních práv žen, domácí násilí, práva žen během péče v těhotenství, při porodu a v šestinedělí apod. V oblasti rovného zapojení do pracovního procesu sehrál svou roli v České republice socialistický režim, který podporoval plné pracovní zapojení žen a rozvíjel zařízení péče o děti, což přispělo k cílům žen, které nechtějí být vnímány pouze jako ženy matky a pečovatelky o domácnost.⁷¹

Jako genderovou nerovnost považují feministická hnutí mzdové rozdíly (nestejně odměny za stejnou práci) mezi muži a ženami, rozdílný přístup na trh práce, které může způsobit až sociální vyloučení žen. Způsob rozdělení rolí a povinností v rodině vidí v naší společnosti dosud ve velké míře založen na generových stereotypech, kdy žena se věnuje více rodině, péči o domácnost (na

---

⁶⁷ MOŽNÝ, I. *Sociologie rodiny*. Praha: Sociologické nakladatelství, 2002. s. 147.

⁶⁸ DELPHYOVÁ, CH. In DE SINGLY, F. *Sociologie současné rodiny* 1. vyd. Praha: Portál, 1999 s. 104.

⁶⁹ MOŽNÝ, I. *Sociologie rodiny*. Praha: Sociologické nakladatelství, 2002. s. 146.

⁷⁰ CIPROVÁ, K., SOKAČOVÁ, L. In: *Gender a demokracie 1989 - 2009*. Praha: Gender-studies, 2009. s. 9.

⁷¹ Tamtéž. s. 9.

úkor práce) a muž se naopak věnuje spíše práci (na úkor rodiny). Přitom vnímají, že činnosti, které jsou pro společnost základní, jako je reprodukce, domácí povinnosti a péče o děti byly odsunuty do pozadí jako výlučně ženská doména a podle toho podhodnoceny. Gender studies usilují o intenzivnější zapojení otce v rodině, o rovné dělení domácích prací a jejich patřičné ohodnocení. Žena nemá být hlavním aktérem v domácnosti, aby se mohla osamostatnit pro své zaměstnání. Podporují a uznávají vliv, který má otec na vývoj dítěte, a přiznávají zastupitelnost ženy otcem v péči o dítě a domácnost. Obě pohlaví by měla stereotypy prolamovat, sociální role zbavit jejich protikladnosti a naopak brát v úvahu společné prvky. Dialog či spolupráci s muži proto považují za důležitý a přínosný.

Z vlastní praxe L. Yablonsky uvádí, že se stále více mužů zapojuje do mateřské pečovatelské a výchovné role. Jeho názorem je vyjít matkám vstříc a nahradit je v jejich roli nebo se podělit o jejich povinnosti s domácností spojené. Tím jim poskytnout možnost realizovat se např. v zaměstnání. *Spíše to znamená, že matky už nemusí nést na svých bedrech celou pro mnohé z nich hrozivou odpovědnost. Rodiče tak mohou péči o dítě chápat jako společné dobrodružství. Takový postoj posiluje vztahy.*⁷² R. Richter a E. Schäfer uvádí výzkumy, které dokládají, že čím je rozdělení domácích činností rovnoměrnější, tím spokojenější jsou všichni zúčastnění: otcové, matky i děti. A povzbuzují otce, aby si dopřáli čas na svou kariéru otce a užívali si to.⁷³

Ivo Možný uvádí výzkum „spořádanosti manželství“, kde bylo zjištěno, že manželství, které nepodléhá feministickým vlivům a spíše se manželé shodují na tradiční roli muže a ženy, budou patřit k rodinám zanikajícím přirozeně, a to až úmrtím jednoho z manželů.⁷⁴ A jiná studie rodin potvrzuje, že nejstabilnější jsou rodiny, kde manželka odpovědně a láskyplně pečuje o svého muže,

---

⁷² YABLONSKY, L. *Otcové a synové*. Praha: Portál, 1995. s. 25.

⁷³ RICHTER, R., SCHÄFER, E. *Kniha pro tatínky*. Praha: Grada, 2007. s. 160.

⁷⁴ MOŽNÝ, I. *Sociologie rodiny*. Praha: Sociologické nakladatelství, 2002. s. 196.

manžel je úspěšný ve svém povolání, málo se hádají, úspěšně integrovali do rodinných vztahů širší rodinu a přátele, manžel má cit pro nezávislost a kontrolu své ženy. Tento výzkum je ovšem v rozporu s trendy dnešního světa, kde svou hlavní roli hraje autonomie, individualismus, svoboda a rovnost, oprávněný nárok na štěstí a lásku.⁷⁵

Podle novějších studií, jak uvádí S. Schneiderová, se muži cítí nejlépe, když přijdou z práce domů a jejich žena z nich sejme břímě nepříjemností z práce. Když nastupují ženy po mateřské dovolené do práce, u mužů stoupá sklon k depresím.⁷⁶

Pro T.G. Masaryka je důležité jací jsou rodiče, matka i otec, jaký mají poměr k sobě a k okolí. To má největší vliv na dítě. *Dospělí jsou půdou, ze které rostou nové generace, na nich záleží, zda budou děti lepší a šťastnější.*⁷⁷

Zdá se, že zde dochází ke střetnutí rozporných názorů na působení otce v rodině. Muži si často musí klást otázku, co se po nich vlastně chce. Setkávají se s často s kritikou svých žen, které po nich chtějí, aby byli jemnější, empatictější a vykonávali jakékoliv domácí práce. Pokud se muži změní a jsou jemnější, nosí růžové košile a dokáží komunikovat a probírat s ženou jakékoliv téma, ženám naopak chybí pevnost, rozhodnost a hledají spíše odvážného ochránce u kterého naleznou pocit bezpečí.

V této kapitole jsou nabídnuty tři hlavní manželské modely: zaměstnaná žena a muž angažující se více v péči o dítě a domácnost, zaměstnaný otec a matka zabezpečující děti a domácnost a třetí model, kde se oba navzájem doplňují. Je nutné přihlédnout k široké variantě lidských temperamentů a sociálních kontextů. Našla jsem důležité poselství, které jistě zapadá do všech tří podob manželských vztahů a kterého by se měli manželé držet. J.Tischner

---

⁷⁵ MOŽNÝ, I. *Sociologie rodiny*. Praha: Sociologické nakladatelství, 2002. s. 196.

⁷⁶ SCHNEIDEROVÁ, S. *Správné holky*. Praha: Mladá fronta, 2004. s. 98.

⁷⁷ ČAPEK, J. *Hovory s T.G. Masarykem*. Praha: Československý spisovatel, 1990. s. 30.

píše, že je špatné *stavět obě pohlaví proti sobě a oddělovat tak mateřství od otcovství, to znamená svým způsobem zabít rodičovství jak matky, tak i otce. Podmínkou plodnosti je vzájemné uznání, které prostupuje tělesnost - uznání ženy mužem a muže ženou. Plodem této úcty je mateřství a otcovství. Muž se stává otcem díky ženě, žena matkou díky mužovi. Slovo „díky“ ukazuje na vděčnost: „Kdyby nebylo tebe, nebyl bych tím kým jsem.“⁷⁸ Jak feministky, tak otcové dnešní doby potřebují uznání, podporu, že mohou být dobrými matkami a otci, že jejich úloha je důležitá pro dítě i pro jejich partnera a v důsledku i pro ně samé. Nelze však opomenout, že rodičovství je možné plně naplnit, jen tehdy, bude-li se počítat jak s mateřstvím, tak otcovstvím a do jaké míry, si musí zřejmě stanovit každý individuálně.*

---

⁷⁸ TISCHNER, J. Dramat cielesnoscí. in AUGUSTYN, J. *Být otcem*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2004. s. 25.

5 Otcovská role jako vzor

Nejvíce je třeba, abychom své děti více milovali, ne ústy, ale činy, abychom se o ně více starali a víc s nimi žili. To platí zvlášť o pánech otcích. Tak často vidět, jak takový člověk shrabuje peníze, aby prý se jeho děti měly lépe; ale v druhé, třetí generaci jsou peníze rozházeny a rodina vymírá – to je nápadné, jak je u nás málo starých zámožných rodin. Tož raději se starat o rodinu tak, aby v ní rostli zdraví, slušní, samostatní lidé...

Karel Čapek: Hovory s T. G. Masarykem⁷⁹

Jak by vůbec otcovská role měla vypadat, co znamená výraz dobrý otec, jaký je vzor pro otcovství? Mnozí otcové možná ani nemají představu o tom, co a jak by měli dělat. Tradiční úloha je zesměšňována a muži jsou tlačeni chovat se spíše jako pečující matky, vytýká J. Dobson, který rozhodně povzbuzuje otce, aby se nevzdali své **přirozenosti**. Jako cíl rodičovství vidí v budování charakteru, jehož nejlepším nástrojem je otcovo vystupování a chování. Ztotožnění se s otcem je účinnější než trestání nebo uplácení. Dítě sleduje otce a všímá si detailů jejich chování a hodnot. *Děti si možná nebudou pamatovat to, co otec říká, ale obvykle jsou na celý život ovlivněni tím, co dělá.*⁸⁰

L. Yablonsky tvrdí, že pro naplnění a uskutečnění efektivní otcovské role je zapotřebí vypěstování vlastností jako je vnitřní síla, nezávislost a schopnost vést druhé a schopnost seberealizace.⁸¹ J. Dobson trvá na zodpovědnosti otce, která vychází z učení Bible. Úloha otce jako **živitele** - i přes nárůst zaměstnaných matek připisuje zajišťování finančních potřeb hlavně otcí. Vidí úlohu otce jako **vůdce** - i přes možné zneužití muži, kteří neměli úctu ke svým

⁷⁹ ČAPEK, J. *Hovory s T.G. Masarykem*. Praha: Československý spisovatel, 1990. s. 36.

⁸⁰ DOBSON, J. *Výchova chlapců*. Praha: Návrat domů, 2002. s. 87, 88.

⁸¹ YABLONSKY, L. *Otcové a synové*. Praha: Portál, 1995. s. 85.

manželkám a s dětmi zacházeli jako s otroky, trvá Dobson na důležitosti zachování otce jako „hlavy rodiny“. Jako argument proti zneužití autority ukazuje na příkázání určená mužům, aby své manželky milovali jako své vlastní tělo a byli ochotni položit za ně svůj život a s dětmi nejednali tvrdě a bezohledně. Třetím přínosem otce je role **ochránce** - ten má chránit členy rodiny před okolním světem, před úzkostí, aby se každý člen cítil v rodině bezpečně. Čtvrtým úkolem je vést rodinu po **duchovní** stránce, tedy učit je základům víry, morálnímu kodexu, posvátným rodinným rituálům.⁸²

Jako důležitý otcovský prvek vidí J. Augustyn **odvážnost** a **mužnost**. Tu dokazuje muž pokud se staví čelem k životním těžkostem, které přicházejí. Právě tyto těžkosti vedou člověka k větší otevřenosti a vnímavosti vůči lidem i Bohu. Ve chvílích bezmoci tím otec ukazuje na sílu, která člověka přesahuje. Pokud je otec schopen se sklonit, před Bohem, pokořit se a přiznat si svoji nicotu, neschopnost a závislost na Stvořiteli, stává se naopak skutečnou oporou a autoritou v rodině. *Jestliže se člověk dokáže životním těžkostem postavit, vychází z tohoto boje silnější, odvážnější, trpělivější.*⁸³

Australský klinický psycholog S. Biddulph spatřuje důležitost v **činnosti**, která je prováděna otcem společně s dítětem. Ve výhodě spatřuje menší města a venkov, kde je více možností. Skrze činnost je možné se dostat k přirozené komunikaci a tím i k ovlivnění životního směru dítěte. *Čas strávený s dětmi není nikdy promarněný.*⁸⁴

Otec má být dítěti **učitelem**, naučit dítě pracovat, vyžadovat od něj snahu, námahu a obět'. *Otec by měl formovat především osobnost dítěte, jeho svědomí, vést jej k poctivosti, zodpovědnosti, spravedlivému a pravdivému přístupu k lidem.*⁸⁵

---

⁸² DOBSON, J. *Výchova chlapců*. Praha: Návrat domů, 2002. s. 87-88.

⁸³ AUGUSTYN, J. *Být otcem*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2004. s. 172-173.

⁸⁴ BIDDULPH, S. *Proč jsou šťastné děti šťastné*. Praha: Portál, 1997. s. 46.

⁸⁵ AUGUSTYN, J. *Být otcem*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2004. s. 174, 175.

Sociolog J.W. Doherty doporučuje otcům více *se aktivně zapojovat* do péče o dítě již od prvních dní jeho života a to co nejvíce jak je to možné. Když je manželka doma, neznamená to, že otec má volno, z hlediska rodičovství je stále „ve službě“. Na místě je i podpora manželky v její péči o děti, podpora jejích kázeňských rozhodnutí. Otec by měl zavádět rodinné rituály a rozvíjet výchovné zásady.⁸⁶

Otec by však podle mínění matek neměl představovat dokonalost, taková představa je spojená se stresem. Za důležité považují, aby dítěti bylo otcem ukázáno, že je lidí dobré si vážit, i když udělají chybu. *Mnohem lepší než perfektní otec je otec láskyplný, něžný a empatický, který je však zároveň i důsledný a umí se dobře prosadit.*⁸⁷

5.1 Otcovská autorita

V současné době se mluví o krizi otcovské autority. J. Augustyn uvádí, že autorita je dnes spíše spojena s osobním postojem muže, je spíše výsledkem osobní práce a úsilí než garancí společnosti. Dnešní trendy občas podceňují a dokonce i zesměšňují otcovu autoritu. *Dnes musí otec svoji autoritu v rodině vybudovat a ubránit sám. Ve vztahu k dětem ji získá spíše tím, že je ochoten jim sloužit, že je jim oddán, že je jim k dispozici, než tím, že využívá své moci nebo trestá.*⁸⁸

Muž by si však měl být vědom nutnosti vybudovat si autoritu, protože bez uznání v rodině nemůže mít skutečný vliv na děti. Měl by to činit v úzké spolupráci se svou ženou. J. Augustyn uvádí následky absence autority u muže, které vedou k rezignaci otce a přenášení výchovy a zodpovědnosti na matku. Otcové mohou nahrazovat skutečnou autoritu násilím, despotismem, křikem,

---

⁸⁶ DOHERTY, J.W. *Kdo koho vychovává?* Praha: Návrat domů, 2006. s 94.

⁸⁷ BALLNIK, P. *Kniha pro tatínky.* Praha: Grada, 2010. s. 35.

⁸⁸ AUGUSTYN, J. *Být otcem.* Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2004. s. 169.

vyhrožováním, strachem, nebo neúměrnými tresty. *Otcovská autorita je především výrazem služby a odpovědnosti. Je to odpovědnost za celý domov: za ženu a děti, za jednotu a soulad v rodině, za materiální prostředky na její zabezpečení.*⁸⁹ Dítě rádo akceptuje rodičovskou nadřazenost, pokud má zkušenost, že je mu to ku prospěchu, navíc mu otcovská autorita poskytuje pocit bezpečí.

J. W. Doherty je přesvědčen, že k vytvoření potřebné autority je potřeba stát se aktivním a uvědomělým rodičem, který se nevyhýbá konfliktům a problémovým situacím (utěšování zraněného dítěte, potrestání dítěte za přestupek). Je v zájmu otce, hluboce se zajímat o výchovu.⁹⁰

V této kapitole vidíme variaci možných úloh a úkolů, které by otcové mohli plnit pro úspěšný vývoj svých dětí. V každém případě je potřeba vyvinutí nějaké aktivity. Otcova úloha nespočívá v nečinnosti, má široké pásmo možností, jak si vybudovat svoji pozici, kde autorita je součástí. Dnešní otcové mají možnost skrze své zkušenosti ze vztahu s dítětem poskytnout možný vzor pro další generaci.

---

⁸⁹ AUGUSTYN, J. *Být otcem*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2004. s. 170-172.

⁹⁰ DOHERTY, J.W. *Kdo koho vychovává?* Praha: Návrat domů, 2006. s. 90, 91.

6 Vliv otce na vývoj dítěte

Přední americký psycholog J. Dobson tvrdí, že *otec má v životě dítěte nesmírnou moc.*⁹¹ L. Šulová se domnívá, že role otce je zcela *svébytná, specifická a s rolí matky komplementární.*⁹² Přispívá tak do mozaiky vývoje dítěte.

I. Sobotková ve své knize „Sociologie rodiny“ uvádí, že *pouhá fyzická přítomnost otce není zárukou zdravého vývoje dětí a výzkumy dosud neprokázaly přímé souvislosti mezi absencí otce ve výchově a možnými negativními jevy ve vývoji dítěte.*⁹³

Otcové stejně jako matky mohou mít jak negativní vliv, tak pozitivní vliv na život dítěte. V následujících kapitolách se budeme věnovat především vlivu pozitivnímu. R. A. Warshak ukazuje, jak vělí, zaujatí, pečující otcové jsou schopni kompetentně dávat svým dětem výhody v několika oblastech psychologického vývoje. Čím více se starají o své potomky, tím větší z toho mají děti prospěch.⁹⁴

J. Dobson ukazuje na vznik vazby mezi otci a dětmi již při narození. V šesti dnech dokáží nemluvnata rozlišovat mezi matčíným a otcovým hlasem, v osmi týdnech rozlišují mezi způsoby péče své matky a svého otce. U batolat se potřeba otce projevuje například tím, že *zřetelně vyhledávají svého otce, ptají se na něj - když není přítomen, uchvacuje je, když s nimi mluví po telefonu, a pokud mohou, prozkoumávají každou část jeho těla.*⁹⁵ L. Šulová popisuje specifika otcova chování, které má v rané interakci s dítětem své charakteristické znaky. Otec oproti matce více experimentuje a zkoumá, co dítě už umí, podněcuje jeho aktivitu a interakce s ním jsou pro dítě někdy až

---

⁹¹ DOBSON, J. *Výchova chlapců*. Praha: Návrat domů, 2002. s. 42.

⁹² ŠULOVÁ, L. *Raný psychický vývoj dítěte*. Praha: Karolinum, 2010. s. 137.

⁹³ SOBOTKOVÁ, I. *Psychologie rodiny*. Praha: Portál, 2001. s. 133.

⁹⁴ WARSHAK, R.A. *Revoluce v porozvodové péči o děti*. Praha: Portál, 1996. s. 33.

⁹⁵ DOBSON, J. *Výchova chlapců*. Praha: Návrat domů, 2002.s. 69.

riskantní a náročné. To vyžaduje ze strany dítěte větší úsilí, ale zároveň se tak připravuje pro zvýšené nároky mimo rodinu. Obecně se odborníci, kteří sledují význam otcovské role, přiklánějí k tomu, že *otec je jakýmsi mostem, který vede do společnosti*.⁹⁶ J. Le Camus pozoroval různost reakce matky a otce v bazénu. Matka, ta natočí dítě tváří k sobě, neustále sleduje dítě, pevně ho objímá, otírá mu vodu z obličeje, kontroluje jeho teplotu, pohupuje a brouká mu. Otec v té samé situaci dítě otočí tváří k ostatním, sleduje ostatní děti a se svým dítětem experimentuje, vyhazuje je do výšky, potápí je. Když dítě nabírá k pláči, odvede jeho pozornost.⁹⁷ Otec se tak stává sociálním iniciátorem, hnacím motorem a dítě připravuje na možná nebezpečí a rizika. Tím, že otcové své děti při hrách často *pošťuchují, narušují jejich rovnováhu, nutí je přizpůsobovat novým situacím a reagovat na obtíže*.⁹⁸ Pomáhají jim posilovat se ve schopnostech potřebných při interakci s vrstevníky. Otcové jsou také významní *pro přijetí pohlavní identity dítěte*. Oba rodiče jsou charakterističtí svou vůní, pokožkou, způsoby nošení, takže dítě s oběma zažívá odlišnou zkušenost. Už v prvních dnech dítě zapojuje jiné svalové partie, má-li být zvednuto otcem či matkou. Otec více rozlišuje pohlaví dětí a podle toho s nimi i zachází.⁹⁹

Také devítiměsíční dítě do výchovy zapojeného otce, je vývojově v předstihu ve srovnání s ostatními, uvádí R. Richter a F. Schäfer. Pětileté dítě takového otce je samostatnější, dovednější a méně úzkostlivé, než děti, který tento vztah k otci nemají. Děti otců, kteří se zajímají o jejich školní záležitosti, mají pozitivnější vztah ke škole. Děti s důvěrným vztahem k otci mají v dospívání menší sklony k užívání drog a v partnerství jsou spokojenější.¹⁰⁰

Otcovský styl výchovy se částečně liší od mateřského v didaktickém modelu chování, i ve způsobu komunikace s dětmi. Otec užívá méně výroků,

---

⁹⁶ ŠULOVÁ, L. *Raný psychický vývoj dítěte*. Praha: Karolinum, 2010. s. 137, 138.

⁹⁷ Le CAMUS In: ŠULOVÁ, L. *Raný psychický vývoj dítěte*. Praha: Karolinum, 2010. s. 138.

⁹⁸ LABREL In: ŠULOVÁ, L. *Raný psychický vývoj dítěte*. Praha: Karolinum, 2010. s.139.

⁹⁹ ŠULOVÁ, L. *Raný psychický vývoj dítěte*. Praha: Karolinum, 2010. s. 139.

¹⁰⁰ RICHTER, R., CHÄFER, E. *Kniha pro tatínky*. Praha: Grada, 2007. s.11.

slov a morfémů, poskytuje méně odpovědí než matka, hovoří méně. Dá se usoudit, že otec představuje náročnějšího konverzačního partnera, navíc jeho slovník obsahuje více vzácných slov a méně frekventovaných. Dítě musí vynaložit větší úsilí na udržení rozhovoru s otcem, je nuceno k opakování, vysvětlování a k rozvíjení schopnosti otce zaujmout, což může mít vliv na vyvíjející se kognitivní kapacitu obecně a na rostoucí slovní zásobu.

Specifická role otce je pravděpodobně v povzbuzování dítěte k dosažení úspěchu vlastními silami, i za cenu přechodného selhání. Podněcuje tím dítě k náročnějším a obtížnějším řešením. V interakčním stylu otců převládá herní interakce, otec více napodobuje mimické projevy a více popichuje, pošťuchuje. Matky dítě více chovají, hovoří s ním, usmívají se na něj.¹⁰¹

Role otce se liší, je-li otec sám na výchovu, nebo je-li v manželství. Pokud je otec jediným pečovatelem, více se chová jako matka.¹⁰²

V období adolescence absolvuje rodina „sociální porod“. Tento výraz používá L. Trapková a V. Chvála jako metaforu k procesu, kdy se dostává dospívající z vnitřního sociálně uzavřeného prostoru ven k samostatnému a na rodičích nezávislému životu (graficky je tento vývoj zpracován v příloze č. 2. a č. 3 v závěru práce). Samotný sociální porod začíná kolem dvanáctého roku dítěte první fází, kdy dochází k postupnému sblížení dítěte s matkou. Matka s dětmi více komunikuje a dává jim nahlížet do svého světa. Pak nastává oddělování se dítěte od světa matky směrem k otci. Sblížení s otcem dochází přibližně ve věku kolem šestnácti let. Matka poskytla dítěti vše, co mohla poskytnout, je čas aby se od matky odpoutal, a je třeba hledat další možnosti osobního růstu. V tomto období se také zvětšuje vliv vrstevníků. Cílem mládeže bývá často touha prosadit se a začlenit do skupiny. Což může vést i k rizikovému chování. Pravý čas pro větší mobilizaci otce. Je potřeba, aby

---

¹⁰¹ ŠULOVÁ, L. *Raný psychický vývoj dítěte*. Praha: Karolinum, 2010. s. 139-144.

¹⁰² SOBOTKOVÁ, I. *Psychologie rodiny*. Praha: Portál, 2001. s. 135.

v této době nastalo přijetí dítěte otcem, ať už provádí cokoli. Otcí, který má respekt, umí trvat na svém a současně má i pochopení. Jako další fáze přichází separace ve vztahu s otcem ven mimo rodinu.¹⁰³

Dospívající dávají potřebu otce najevo například soupeřením se svým otcem, když útočí na jeho hodnoty, názory a jeho meze. Dobson konstatuje, že *často dochází k uvědomění si potřeby otce až při jeho smrti.*¹⁰⁴

6.1 Vliv otce na výchovu chlapců

Chlapci jsou emocionálně utvořeni tak, že jsou na otci závislí způsobem, jemuž jsme donedávna nerozuměli, píše J. Dobson. O síle celoživotního pouta je přesvědčen i L. Yablonsky, který zavádí výraz „otcovský pud“, který existuje paralelně vedle „mateřského pudu“. *Vztah mezi otcem a synem může být často nejobtížnější rodinný vztah, který se však může stát vztahem velice krásným a hlubokým.*¹⁰⁵

Jedním z nejdůležitějších období vztahu otec – syn je věk 3-5 let, kdy dochází k oddělování se od matky a sester. Chlapec se snaží vyjádřit svou mužskou identitu, snaží se napodobovat jeho chování.¹⁰⁶

U malých chlapců, kteří mají častější kontakt s otcem, se začnou mentální dovednosti a zvědavost rozvíjet dříve, než u těch, kteří kontakt se svými otci nemají. Intelektový vývoj chlapce je posílen, pokud je otec dobrým spoluhráčem a je-li schopen udržet jeho pozornost při hře. Na dosažení lepších výsledků v testech inteligence měl vliv způsob, jakým otec reagoval a komunikoval s chlapcem, který ho často vyrušoval z hovoru. Výzkum se týkal čtyřletých chlapců. Nižší úrovně dosáhli chlapci, jejichž otec reagoval

---

¹⁰³ *Rizikové chování dospívajících a jeho prevence.* VII odborný seminář 25.-27.9 2006 Praha: Cevap, 2006. s. 23-49.

¹⁰⁴ DOBSON, J. *Výchova chlapců.* Praha: Návrat domů, 2002. s. 69.

¹⁰⁵ YABLONSKÝ, L. *Otcové a synové.* Praha: Portál, 1995. s. 226. (obal)

¹⁰⁶ DOBSON, J. *Výchova chlapců.* Praha: Návrat domů, 2002. s. 72.

chladně a odtažitě. Když odborníci vyhodnocovali vzdělanostní úroveň chlapců ve třetí třídě, zjistili, nadprůměrný třídní úspěch chlapců, s nimiž otec trávil většinu času. Chlapci, jejichž otcové se jim nevěnovali, nezajímali se o ně, měli výsledky pod průměrem třídy.¹⁰⁷

V období dospívání hraje otec důležitou roli, syn stále ještě potřebuje vědomí, že otec je tady pro něho, a zároveň začíná usilovat o nezávislost na otci. Otec se stává protivníkem, na kterém syn testuje svou sociální a emoční sílu; k tomu totiž potřebují bezpečného člověka – otce.¹⁰⁸ K soupeření mezi otcem a synem by měl otec přistupovat svobodně. Zralý otec se nebojí porážky od syna (např. že se sníží jeho autorita) a zároveň se nemusí bát ho porazit (že by mu emocionálně ublížil). Soupeřením testuje syn jeho zralost a ověřuje si autentičnost jeho autority, chová-li se otec důstojně a svobodně, chápe ho syn jako spojence ve světě a tím roste i otcova autorita. Nastává čas, kdy synové mají růst a otcové se menšit. *Každá výhra syna nad otcem je důkazem, že otec svého syna dobře vychoval a může být klidný, pokud jde o jeho budoucnost.*¹⁰⁹

Otcova výchova klade na syna větší požadavky než matčina, díky otci získává syn sebejistotu, víru ve vlastní síly, schopnost poradit si s životními obtížemi. Matčina láska je někdy příliš jistá, a syn cítí, že to mu nebude stačit, aby obstál a uměl si poradit v nejtěžších chvílích života.¹¹⁰

Dobrý vztah s otcem, nebo vynikající vztah snižuje až o 62 % riziko užívání návykových látek. U chlapců vyrůstajících bez otce, je *dvakrát větší pravděpodobnost, že budou vyloučení ze školy nebo že se dostanou do vězení a téměř čtyřikrát vyšší pravděpodobnost, že budou potřebovat léčbu emocionálních problémů a že u nich budou potíže s chováním.*¹¹¹

---

¹⁰⁷ WARSHAK, R.A. *Revoluce v porozvodové péči o děti*. Praha: Portál, 1996. s. 34-36.

¹⁰⁸ YABLONSKY, L. *Otcové a synové*. Praha: Portál, 1995. s. 96.

¹⁰⁹ AUGUSTYN, J. *Být otcem*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2004. s. 176, 177.

¹¹⁰ AUGUSTYN, J. *Být otcem*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2004. s.174, 175.

¹¹¹ U.S. Department of Health and Human Services In: DOBSON, J. *Výchova chlapců*.

W. Pollock dospěl k závěru, že rozvod je pro chlapce ničivý. Pokud není otec v rodině přítomen, nastává nedostatek kázně a absence pochopení jeho pojetí muže, nevědí jak jednat jako muži. V dospělosti se tak stávají bezmocnými a připomínají spíše velké děti. Otcové pomáhají chlapcům zvládat své emoce, proto jejich absence může vést k různým podobám násilí a jiného protispolečenského chování.¹¹² Vězení jsou zaplněna ve většině případů muži, které jejich otec opustil nebo odmítl a kolem 95 % své otce nenávidí. Když otec svým dětem neprojevuje lásku a nezajímá se o ně, vyvolává to bolest, palčivou touhu, která přetrvává desítky let.¹¹³

Identifikace syna s rolí otce

Aby se mohla uskutečnit identifikace syna s rolí otce a syn tak následoval svého otce, šel v jeho stopách, je potřeba splnit několik podmínek, jak uvádí L. Yablonsky:

- pokud syn chová ke svému otci skutečné city
- pokud otec sděluje své poselství z pozice profesního, osobního a citového úspěchu
- zda otec i syn mají k sobě důvěrný a citový vztah
- zda další lidé, zejména matka působí pozitivně vůči přijetí otcova modelu synem¹¹⁴

6.2 Vliv otce na výchovu dívek

At' se vám to líbí nebo ne váš otec má na vás trvalý vliv. At' již vám byl blízký nebo vzdálený, fyzicky přítomný nebo nepřítomný, chladný nebo vřelý

Praha: Návrat domů, 2002. s. 69.

¹¹² POLLOCK, W., In DOBSON, J. *Výchova chlapců*. Praha: Návrat domů, 2002. s. 70.

¹¹³ DOBSON, J. *Výchova chlapců*. Praha: Návrat domů, 2002. s. 75.

¹¹⁴ YABLONSKÝ, L. *Otcové a synové*. Praha: Portál, 1995. s. 31.

*a projevoval vám lásku nebo vás zneužíval, váš otec na vás zanechal svůj otisk, vzkazuje ženám H. Norman Wright v knížce „Navždy tátovo děvče“.*¹¹⁵

Otec vstupuje do světa dcery v mnoha rolích, často ho vnímá jako režiséra svého života, jako učitele a průvodce. Může ho vidět jako zdroj svého bezpečí a také živitele. Stává se pro ni představitelem mužství a otcovství. Otcův přínos má důležitý vliv na vnímání, očekávání a fungování dcery ve vztazích s ostatními muži. Otec vytváří očekávání a vnímání toho, jak se k ní muži budou chovat anebo jak by se k ní chovat měli.¹¹⁶

Projev otcovské lásky je odlišný od projevu matek, u nichž převažuje láska bezpodmínečná. Otcovská láska bývá často udělována jako odměna za výkon, což u dcery může vyvolávat pocit, že lásku je nutno si zasloužit. Mnozí otcové mají problém s vyjadřováním přímé náklonnosti, obvykle své city skrývají. H. N. Wright píše: *Dcera, která má to štěstí, že její otec dokáže vyjadřovat své nejhlubší pocity, dostala cenný dar, který obohatí její život a její vzpomínky na otce.*¹¹⁷

Ocenění, které poskytuje otec, se liší od matčina svoji nižší četností (z důvodu méně stráveného času) a díky odlišnému způsobu sdělení, jeho komentáře a reakce mají větší vliv. Otec, který dokáže obdivovat šaty své dcery, její počáteční líčení, její šperky, její přitažlivost jako ženy jí pomáhá rozvíjet sebejistotu.

Zapojení otce do výchovy zabraňuje přílišné závislosti na matce. Otcova důvěra ve svou dceru, v její schopnosti podpoří její sebevědomí potřebné k samostatnému životu. Otcové hrají klíčovou roli ve vnímání své ctižádosti, úspěšnosti a způsobilosti.

---

¹¹⁵ WRIGHT, H. N. *Navždy tátovo děvče*. Praha: Návrat domů, 1998. s. 19.

¹¹⁶ Tamtéž, s. 19-21.

¹¹⁷ Tamtéž, s. 22.

K posílení intelektuální vývoje dcer otcem, dochází o něco později než u chlapců. Důležitou úlohu hraje otec v tom případě, kdy poskytuje dívce dostatek slovní stimulace a interakce (chválení, vyprávění).

Odborníci zjistili, že otcové, kteří podporovali a chválili dívky ve druhé, třetí a čtvrté třídě za školní výsledky, vynikaly v literatuře a v matematice. *Otcovská očekávání na základě vřelého vztahu s dcerou, vedou k vývoji autonomie, nezávislosti, úspěšnosti a tvořivosti.*¹¹⁸ Pro S. Schneiderovou je zdrojem velkých sil otcova intenzivnější pozornost k dceři. Otcové mají větší odvahu hrát s dcerami hry jimiž podpoří radost z pohybu, zvědavost, a dívky se naučí jít do rizik. Neopěčovávají stále svoji dceru jako matky, posilují její samostatnost a sebedůvěru vstoupit do věcí, kterých se samy matky obávají. V období puberty otec může vytvářet chybějící mužskou zpětnou vazbu a podporu.¹¹⁹

J. Augustyn uvádí „pocit bezpečí“ jako jednu z nejdůležitějších věcí, předanou otcem dceři před vstupem do života.¹²⁰

Tato kapitola poukazuje, jak vysoce významnou osobou je otec. Zároveň vypovídá o vlivu na zdravý vývoj dítěte. Otec projevuje specifické verbální i neverbální komunikační chování, ovlivňuje jazykový vývoj obecně, ovlivňuje vývoj pohlavní identity a způsob interakčního chování. Osoba otce podporuje vývoj intelektu, schopnosti empatie, vývoj morální zralosti a motivace. Dále otec přispívá k psychologickému vývoji dítěte, stává se mostem, vedoucím z rodiny do společnosti. Otcové připravují dítě k socializaci podněcováním aktivity a náročnější interakcí s dítětem. Otec se stává iniciátorem, hnacím motorem, připravuje dítě na možná rizika. Specifická role je pravděpodobně v povzbuzování k dosažení úspěchu dítěte. Kapitola nám přináší pohled na roli

---

¹¹⁸ WARSHAK, R. A. *Revoluce v porozvodové péči o děti*. Praha: Portál, 1996. s. 33-36.

¹¹⁹ SCHNEIDEROVÁ, S. *Správné holky*. Praha: Mladá fronta, 2004. s. 121.

¹²⁰ AUGUSTYN, J. *Být otcem*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2004. s. 151.

otce, která je někdy odlišná v přístupu k chlapcům a k dívkám. Chlapec potřebuje především mužský vzor, od kterého může přebírat charakteristické rysy mužského chování. V období dospívání vyhledává chlapec v otci potřebného soupeře a náročnějšího partnera, čímž získává větší sebejistotu, víru ve vlastní síly a také schopnost poradit si s životními obtížemi. Otec je důležitý pro rozvoj sebevědomí dcery, její sebeúcty, sebepřijetí, přispívá k rozvoji samostatnosti a pocitu bezpečí.

Je dobré o způsobech, kterými otec vývoji dítěte prospívá, protože některé prvky jeho projevu by se mohly stát spíše cílem kritiky matky, pokud v nich nerozezná přínos (např. vystavení náročné situaci či nebezpečí, pošťuchování, nebo uvádění dítěte do situace ve které selhává). Uvedené vědecké studie dokazují důležitost a význam otce pro jeho dítě.

7 Výchova

Člověk se stává člověkem jedině výchovou.

J. A. Komenský¹²¹

Hlavní odpovědnost za zdárný růst dítěte spočívá především na rodičích. V této kapitole jsou představeny různé pohledy na výchovu. Nejdříve se zabývá tímto fenoménem v obecných rysech, poté předkládá příspěvky k výchově tak, jak je formulovaly některé významné osobnosti historie. Tyto příklady se stávají zdrojem podnětů, zkušeností z dob minulých, ale mohou mít i funkci inspirativní. Vybraní představitelé se zde zaměřují především na výchovu, která je použitelná v rodině, jejich přínos se projevil navíc i v pedagogice a školství.

Výchova je cílevědomá, plánovitá a všestranná činnost směřující k přípravě člověka pro jeho společenské úkoly a osobní život. Působí na procesy lidského učení a socializaci s cílem přeměny člověka po všech stránkách, tedy tělesné i duševní. Výchova je zprostředkování znalostí, dovedností a postojů, které jsou přítomny v dané společnosti a vidí se jako důležité, předat dalším generacím.¹²²

Smysl výchovy a vzdělávání spočívá v dlouhodobém vedení mladého člověka, v jeho dotváření a zvykání si na to, co ho v budoucnu čeká: aby se dokázal postarat sám o sebe, své potomky, aby obstál ve společnosti a dovedl převzít zodpovědnost za sebe, popřípadě za nějakou společenskou skupinu.¹²³

---

¹²¹ JÚVA, V. *Stručné dějiny pedagogiky*. Brno: Paido, 2003. s. 24.

¹²² Výchova [online]. Wikipedie: Otevřená encyklopedie, 2011[citováno 26.3. 2011]. Dostupný z WWW: <http://cs.wikipedia.org/wiki/V%C3%BDchova>

¹²³ PALOUŠ, R. In SOKOL, J. Člověk jako osoba. [online]. United kosmonauts. [citováno 6. 3. 2011]. Dostupný z WWW: <http://letsleepingdogslie.wordpress.com/2010/11/12/clovek-jako-osoba-sokol-jan/>

V češtině má slovo výchova tyto etymologické základy: "táhnout vzhůru", "náležitě ohýbat", vytáhnout odněkud někam.

Zájem na výchově všech dětí by měla mít celá společnost, zvláště stát, ale i církev.¹²⁴ Pro každou rodinu je charakteristický určitý styl výchovy. Pozitivní styly výchovy kladou důraz na rozvoj dítěte a jeho zdravého sebevědomí, podporují tvořivé myšlení a jednání, zdůrazňují význam životní perspektivy, hodnoty lidských vztahů, odpovědnosti a povinnosti.¹²⁵

Charakteristickým znakem v rodinné výchovy podle Z. Matějčka je vytváření hlubokých a trvalých citových vztahů, skrze které se uspokojuje základní psychická potřeba životní jistoty a lásky. *Děti zde lásku přijímají, ale také ji vracejí.*¹²⁶

Není potvrzen často přijímaný názor, že dochází k zformování v časném dětství. Není však potvrzen ani názor, že formování záleží na přítomnosti a vývoj dětství je nepodstatný. Vývoj je neustále proměnlivý a závisí na řadě okolností biologických a sociálních.¹²⁷

S výchovou jako s cílevědomou pomocí a záměrným rozvojem osobnosti se setkáváme v lidské společnosti od nepaměti. S vývojem společnosti se proměňovaly i její cíle, formy, metody i její obsah v závislosti na ekonomických sociálně politických i kulturních podmínkách.¹²⁸

Jean Lacroix poukazuje na omyl těch, kdo se domnívají, že vychovateli jsou „rodiče“. *Výchova je záležitostí rodinného klimatu, kde rodina předává potomkům sama sebe.*¹²⁹ Děti jsou vychovávány pomocí vytvořeného klimatu a vztahů v rodině. Toto klima má pedagogickou působivost a to mnohem větší

---

¹²⁴ ŠOLTÉSZ, Š. *Kristus a rodina*. Praha: Kalich, 1970. s. 96.

¹²⁵ ZELINKOVÁ, O. *Pedagogická diagnostika a individuální vzdělávací program*. Praha: Portál, 2007. s. 119.

¹²⁶ MATĚJČEK, Z. *Výbor z díla*. Praha: Karolinum, 2005. s. 363.

¹²⁷ LANGMEIER, J., KREJČÍŘOVÁ, D. *Vývojová psychologie*. Praha: Grada Publishing, 2006. s. 275.

¹²⁸ JÚVA, V. *Stručné dějiny pedagogiky*. Brno: Paido, 2003. s. 11.

¹²⁹ LACROIX, J. *Smysl člověka*. Praha: Vyšehrad, 1970. s. 58, 59.

míře než je záměr rodičů. Tím, že rodina relativizuje u dítěte jeho „já“ a utváří v něm vztah k druhému, ukázněje dítě intelektuálně i morálně, rozvíjí jeho schopnost mravního i společenského cítění a jednání, vytváří jeho lidské bytí.¹³⁰

J. A. Komenský jako cíl výchovy viděl přípravu k věčnému životu a to skrze poznání sebe a světa, sebeovládání se a povznesení se k Bohu. Z toho vyplývají základní oblasti výchovy: vzdělání ve vědách a umění, mravní výchova a výchova náboženská.¹³¹

John Locke viděl jako tři základní oblasti výchovy *tělesnou* (otužování, dostatek pohybu, prostá strava, kvalitní spánek), *mravní* (od nejútlejšího věku učít sebeovládání) a *rozumovou* (vzdělání má být určeno až praktickou potřebou, Locke mu nepřikládá velkou nutnost. Nejde mu tak o vzdělaného jedince, jako spíše o zdatného gentlemana.¹³²

Jaan Jacques Rousseau požaduje výchovu přirozenou a svobodnou odpovídající věku dítěte, zbavenou biflování, kruté kázně a potlačování osobnosti. Cílem výchovy má být láska ke svobodě a schopnost za ni bojovat. Jedním z nejvýraznějších rysů jeho učení je láska k dítěti. *Milujte děti, přejte jim jejich hry, jejich zábavy a jejich roztomilý instinkt.*¹³³

Immanuel Kant chápal jako nejnáročnější a také nejvyšší úkol výchovy morální formování člověka, který ovšem často nebývá náležitě doceněn. Zdůrazňuje „kategorický imperativ“, jenž se stává zavazující normou *jednat tak, aby se toto konání mohlo stát obecným zákonem*¹³⁴.

---

¹³⁰ Tamtéž s. 63.

¹³¹ JÚVA, V. *Stručné dějiny pedagogiky*. Brno: Paido, 2003. s. 24.

¹³² Tamtéž s. 26.

¹³³ Tamtéž s. 28, 29.

¹³⁴ Tamtéž s. 32.

Konstantin Dmitrijevič Ušinskij viděl cíl výchovy v rozvoji člověka, který žije pro zájmy společnosti, miluje práci a je hluboce mravný, výchova má mít národní ráz.¹³⁵

Jacques Maritain si kladl za cíl, návrat člověka, jenž je zahleděn příliš do sebe, je egoistický a sebemilující, k určení, k němuž byl Bohem stvořen. Křesťanská výchova počítá s milostí a vidí člověka jako bytost usilující o naplnění lásky k Bohu. Taková výchova má pomoci současnému světu v překonání hluboké krize duchovní i morální.¹³⁶

T. G. Masaryk pokládal za centrum výchovy především mravní formování osobnosti, jejímž úkolem je utvářet jedince s hlubokým humanistickým přesvědčením, který svým životem naplňuje základní křesťanské ideály vztahu člověka k člověku.¹³⁷

Po roce 1989 nastala liberalizace výchovy a jak V. Jůva uvádí, došlo také k návratu ke kořenům – k husitskému odkazu, ke Komenskému, Masarykovi.¹³⁸

Domnívám se, že v dnešní době, je kladen důraz převážně na výkon a vědomosti dítěte, spíše než na komplexní pohled na člověka. Ten potřebuje rozvoj, vedení, směřování a podporu ve všech jeho bio-psycho-sociálních a spirituálních oblastech. To jistě má vliv i na výchovu v rodinách, protože tuto zkušenost osobně zakoušeli sami vychovatelé, tedy rodiče.

---

¹³⁵ JÚVA, V. *Stručné dějiny pedagogiky*. Brno: Paido, 2003. s. 39.

¹³⁶ Tamtéž, s. 58.

¹³⁷ Tamtéž, s. 78.

¹³⁸ Tamtéž, s. 80.

7.1 Potřeby dítěte

Pro úspěšné splnění cíle, ke kterému výchova směřuje a má plnit, je důležité pochopit, poznat jedince, který má být vychováván a porozumět jeho potřebám.

Pět základních psychických potřeb podle Z. Matějčka

Tak jako existují základní potřeby dítěte biologické, aby dítě mohlo vůbec přežít (teplo, potrava, ochrana před nebezpečím atd.), jsou i základní potřeby psychické. Z. Matějček odvodil na základě studie o psychické deprivaci pět základních potřeb, které musí být v náležitě míře uspokojovány, aby mohlo dojít ke zdárnému vývoji.

Potřeba náležité stimulace - potřeba určitého množství, proměnlivosti a kvality vnějších podnětů. Její uspokojení umožňuje naladit organismus na určitou žádoucí úroveň aktivity.

Potřeba určitého řádu - potřeba určité stálosti, řádu a smyslu v přijímaných podnětech, tj. smysluplného světa. Jde o srozumitelné zprostředkování podnětů skrze zkušenost, poznatky a pracovní strategie.

Potřeba životní jistoty - jedná se o potřebu prvotních emocionálních a sociálních vztahů k osobě, která se podílí na výchově. Její náležité uspokojování přináší dítěti pocit životní jistoty a je podmínkou pro žádoucí vnitřní integraci jeho osobnosti.

Potřeba pozitivní identity - potřeba společenského uplatnění a společenské hodnoty, jejíž uspokojení přináší zdravé uvědomění vlastního „já“, neboli vlastní identity. To je pak dále podmínkou pro osvojení společenských rolí a hodnotných životních cílů.

Potřeba otevřené budoucnosti – její naplnění dává lidskému životu časové rozpětí a podněcuje a udržuje jeho životní aktivitu. Naděje překonává stagnaci.

Základní potřeby hodnotíme ve vztahu k individualitě dítěte a ve vztahu ke společnosti, v níž vyrůstá.¹³⁹

7.2 Vzájemnost působení při výchově

Ve výchově nejde o jednostranné působení aktivního vychovatele, ale o vzájemné působení jednoho na druhého. V průběhu výchovy se uskutečňuje proces sebevýchovy, kdy vychovávaný se opírá o schopnost sebeuvědomování, sebepoznání a sebekritiky. Dítě umožňuje rodičům získat nové zkušenosti, pocit společenské hodnoty a užitečnosti. Přináší do jejich života nové výhledy, otvírá jim budoucnost.

Podle Matějčka ten, kdo je na osudu dítěte bytostně účasten, nemůže zůstat jen pozorovatelem. *Rodiče prožívají starosti, zklamání, radosti, rozčilují se, vyčítají dítěti i sobě, truchlí, odpouštějí, někdy i rezignují a vzdávají se.*¹⁴⁰ Rodina a její členové absolvují během výchovného procesu určité citové napětí.

7.3 Hloubka citových vztahů

David Popenoe napsal, že děti se nejlépe vyvíjejí, pokud mají možnost navázat vřelé, důvěrné, nepřerušované a trvalé vztahy jak se svými otci, tak se svými matkami. H. Cloud a J. Townsend dodávají: *Neexistuje skvělejší ingredience pro růst vašeho dítěte než láska.*¹⁴¹ Výzkumy ukázaly, že častým

---

¹³⁹ MATĚJČEK, Z. *Výbor z díla*. Praha: Karolinum, 2005. s. 198.

¹⁴⁰ MATĚJČEK, Z. *Výbor z díla*. Praha: Karolinum, 2005. s. 363.

¹⁴¹ CLOUD, H., TOWNSEND, J. In CHAPMAN, G. *Dospívající a pět jazyků lásky*. Praha: Návrat domů, 2003. s. 32.

důvodem, proč mladičké dívky se stávají matkami, je touha být někým milován. Při výchově není nic důležitějšího, než naplňovat potřebu lásky dítěte.

Podle G. Chapmana by rodiče měli využívat pět jazyků lásky, které přispívají k vzájemnému vztahu. Těmi jsou *slova ujištění*, kterými rodič oceňuje hodnotu dítěte. Poskytování *pozornosti dítěti*, kdy se rodič dokáže vcítit do nejhlubších prožitků a zážitků a vyjádřit jim tím svoji blízkost. Dalším jazykem, který je potěší, je schopnost *darovat* drobnou maličkost. Následuje praktická péče o dítě, *skutek služby*, kterou rodič vykoná. Jako poslední jazyk lásky uvádí G. Chapman *fyzický kontakt*, kterým může rodič vyjádřit svou fyzickou blízkost a něhu. Nejvíce ohrožuje lidského ducha odmítnutí, hrubé jednání a nedostatek lásky.¹⁴²

Vytváření hlubokých a trvalých vztahů je typickým znakem rodinné výchovy, skrze něž se může uspokojovat základní psychická potřeba - pocit životní jistoty. Citová vazba v normálně fungující rodině prochází proměnami, ale nepomíjí. To poskytuje jistou naději do budoucnosti rodičů, že se budou moci na své potomky spolehnout, až budou potřebovat a vědomí, že nejsou sami.¹⁴³

Rovina soužití v rodině se jeví jako nahodilá a primitivní. Právě zde se odměňuje bez zásluhy, odpouští bez odčinění, projevuje radost a obdarovává se bez udání důvodu. V rodině proto nejde pouze o vychovatelský postup, užívání odměn a trestů, ale je zde důležitý princip soužití a sdílení, který nemá striktní pravidla.¹⁴⁴

Otec i matka se stávají pro své dítě průvodci, kteří svým životem prosvětlují cestu a ukazují směr. Výchova je jejich zkušeností, která je nepřenositelná, *jsou to*

---

¹⁴² CLOUD, H., TOWNSEND, J. In CHAPMAN, G. *Dospívající a pět jazyků lásky*. Praha: Návrat domů, 2003. s. 33.

¹⁴³ MATĚJČEK, Z. *Výbor z díla*. Praha: Karolinum, 2005. s. 363.

¹⁴⁴ Tamtéž, s. 366.

*naše nezkušené činy, jimiž doprovázíme druhé, avšak pravděpodobně s tím nejlepším úmyslem; a za tuto svou „nezkušenost“ jsme pak ve svých životech odpovědni za ty druhé.*¹⁴⁵

W. Brezinka uvažuje o výchově jako o možnosti předávání naděje a životního smyslu, kde podstatou naděje je víra ve smysluplnost.¹⁴⁶

M. Prokešová hodnotí výchovu jako náročný úkol a závazek, za který neseme tu největší zodpovědnost. Ať už chceme nebo ne, *jsme odpovědni za všechny a jsme také vinni za všechny.*¹⁴⁷

Tato kapitola neměla za úkol rozebrat široké téma výchovy, ale nastínit některé pohledy a způsoby, které se rodinné výchovy týkají. To důležité, co z této kapitoly o výchově dítěte vyplývá, je jistě láska. Tento cit je nepostradatelný a ničím nenahraditelný. Pokud chybí, dostavuje se citová deprivace. Jako důležité považuji, aby přesvědčení o „miluji tě“ nezůstalo skryto někde uvnitř dospělé nádoby, ale aby mohlo docházet k přelévání a naplňování dětského srdce, které bude mít o lásce jistotu a láska k dítěti bude zjevná.

---

¹⁴⁵ PROKEŠOVÁ, M. *Filosofie výchovy*. Ostrava: Pedagogická fakulta, 2004

¹⁴⁶ BREZINKA, W. In PROKEŠOVÁ, M. . Ostrava: Pedagogická fakulta, 2004. s. 98.

¹⁴⁷ Tamtéž, s. 100.

8 Spirituální dimenze člověka a její aplikace v otcovské roli

8.1 (Ne)existence Boha

Zdá se, že dnešní muž nepotřebuje Boha, je zaměřen sám na sebe, zahlcen kariérou a úspěchem, myslí si, že vše zvládne sám. Podle Edwina Colea si muži svou nedostatečnou duchovnost kompenzují v oblasti materiálního světa.¹⁴⁸

Dnešní muž často není schopen uvědoměle prožívat svůj vnitřní život a náboženské touhy a potřeby se stydí přiznat. Rozhovory na téma morálka, hřích, spása, Boží milost jsou považovány za projev zaostalosti a proto se raději doporučuje filozofický a etický relativismus.¹⁴⁹ Ten nám říká, že určité přesvědčení může být pro jednoho člověka pravdivé, pro druhého už nikoli.¹⁵⁰

Zpochybnění náboženské a duchovní zkušenosti, kterou přineslo například osvícenství, hodnotí Kolakowski jako jednu z příčin krize otcovství.¹⁵¹ Odmítnutím Boha člověk přestává chápat sám sebe, své povolání k lásce a k předávání života. *Jestliže zemřel Bůh, přestává existovat i pramen lásky a života. Smrt Boha se nutně stává i smrtí člověka.*¹⁵²

Paradoxním rysem západní kultury dneška je i to, že vedle úpadku náboženské praxe, roste hlad po spiritualitě. *Západní kultura ztrácí víru v dostatečnost člověka, prvenství rozumu, v možnost dosáhnout zcela*

---

¹⁴⁸ COLE, E. L. *Maximální mužství*. Praha: Dynamis s.r.o., 1994. s. 111.

¹⁴⁹ AUGUSTYN, J. *Být otcem*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2004. s. 83, 84.

¹⁵⁰ COPAN, P. *Je všechno opravdu relativní?* Praha: Návrat domů, 1999. s. 7.

¹⁵¹ KOLAKOVSKY, L. *Nasza wesola apokalipsa* IN AUGUSTYN, J. *Být otcem*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2004. s. 35.

¹⁵² AUGUSTYN, J. *Swiat, Bóg i my*. In AUGUSTYN, J. *Být otcem*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2004. s. 36.

objektivního poznání a přesvědčení o nevyhnutelném pokroku.¹⁵³ Podle P. Sheldraka lidé mají touhu po obnově obecných a společenských hodnot, znovu se začíná zdůrazňovat, že spiritualita a společnost jsou důležité skutečnosti pro život. Víra v dnešní době již není předávána z generace na generaci a většina lidí prošla spíše duchovní temnotou.¹⁵⁴

8.2 Spiritualita

Slovo spiritualita se poslední dobou stalo módním, označuje i skutečnosti, které dříve byly nemyslitelné, jako například „spiritualita sportu“ či „volného času“. Což přispívá k nejednoznačnosti pochopení tohoto slova. Slovo spiritualita vychází z hebrejského slova *ruach*, což je zpravidla překládáno jako „duch“.¹⁵⁵

Spiritualita znamená životní praxi, způsob vnímání a osobního zacházení s tím, co člověka přesahuje: s Bohem, s božským, s transcendencí. Náboženská spiritualita je vnitřní, osobní stránka zbožnosti a náboženství.¹⁵⁶

Spiritualita je uplatněním náboženské víry člověka ve skutečném životě tím, jak člověk používá a prožívá své náboženské představy, myšlenky a veškeré zkušenosti, týkající se života na základě tohoto náboženství a v jeho sféře. *Jde o naprosté pochopení reálnosti Boha*. Spiritualita se týká života víry, toho co víru žene a motivuje, rozvíjí, prohlubuje.¹⁵⁷

---

¹⁵³ ROOF, W.C In SHELDRAKE, P. *Spiritualita a historie: úvod do studia a interpretace křesťanského duchovního života*. 1. vyd. Brno: CDK, 2003. s. 7, 8.

¹⁵⁴ SHELDRAKE, P. *Spiritualita a historie: úvod do studia a interpretace křesťanského duchovního života*. 1. vyd. Brno: CDK, 2003. s. 10.

¹⁵⁵ Fiore, S., Goffi, T. *Slovník spirituality*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1999. s. 904.

¹⁵⁶ Spiritualita. Dostupný z WWW <http://cs.wikipedia.org/wiki/Spiritualita> [cit. 3.3.2011].

¹⁵⁷ McGRATH, A. *Křesťanská spiritualita*. 1. vyd. Praha: Volvox Globartor, 2001. s.13, 14.

8.3 Křesťanská spiritualita

*Křesťanská spiritualita se týká hledání naplněné a autentické křesťanské existence, zahrnující spojení základních myšlenek křesťanství a veškerých zkušeností týkající se života na základě křesťanské víry a v jeho sféře.*¹⁵⁸

Lze ji chápat, jako způsob usilování o prohloubení svého prožitku Boha, nebo o uplatňování přítomnosti boží, setkání s Ježíšem Kristem¹⁵⁹ a Duchem svatým.¹⁶⁰

Existuje rozsáhlá škála spiritualit, které se v jádru křesťanských představ shodují (např. Apoštolské vyznání víry), ale zároveň liší (např. ve formách církevního uspořádání, života, spirituálních preferencích).¹⁶¹

Křesťanská spiritualita v sobě zahrnuje duchovní život, bez kterého se neobejde křesťanský život. Posláním církve je přivádět člověka ke zkušenosti s Bohem a do živého vztahu s ním.

8.4 Spirituální dimenze v člověku

Podle M. Rabana *lidská přirozenost zahrnuje jakousi predispozici ke spiritualitě, která člověka vždy znovu podněcuje, aby vykročil směrem ke transcendentalitě, i když racionální reflexe k tomu poskytuje málo dobrých důvodů.*¹⁶²

Hebrejské pojetí chápá člověka je jako trojnost. Na rozdíl od živočichů a rostlin člověk byl obdařen vedle fyzického těla (básár) ještě duchem (rúach) a duší (nefeš). **Duše** souvisí s tělem prostřednictvím mozku a je součástí těla, vztahuje se k tomu, co činí člověka jedinečným. Soustřeďuje se v myslí,

---

¹⁵⁸ McGRATH, A. *Křesťanská spiritualita*. 1. vyd. Praha: Volvox Globartor, 2001. s. 14.

¹⁵⁹ Tamtéž s. 15.

¹⁶⁰ ŠPIDLÍK, T. *Cesta ducha*. Velehrad: Refugium, 1995. s. 19.

¹⁶¹ McGRATH, A. *Křesťanská spiritualita*. 1. vyd. Praha: Volvox Globartor, 2001. s. 23.

¹⁶² RABAN, M. *Duchovní smysl člověka dnes*. Od objektivního k existenciálnímu a věčnému. Praha: Vyšehrad, 2008. s. 35.

zahrnuje co máme rádi a nemáme rádi, schopnosti, slasti, emoce a touhy. Duše je například příčinou schopnosti socializace a komunikace. **Duch** člověka je součástí lidské přirozenosti, jímž jsou lidé spojeni s Bohem, prostřednictvím spirituálního kontaktu. Skrze ducha může člověk zakoušet společenství s Bohem a milovat jej.¹⁶³

Člověk existuje, aby žil ve společenství s Bohem, který je Duch. *Bůh je Duch a ti, kdo ho uctívají, mají tak činit v Duchu a v pravdě.*¹⁶⁴

8.5 Přínos spirituality v otcovství

Máli být otcovství hluboce lidské a zralé, nemůže se řídit pouze svým instinktem, potřebuje duchovní rozměr, jinak zůstává omezeno.¹⁶⁵ K jakým účelům ve výchově dětí může tedy spiritualita přispět?

Zjištění, že **na roli otce nejsme sami**. Bůh zaslubuje: *Neboj se, vždyť já jsem s tebou, nerozhlížej se úzkostlivě, já jsem tvůj Bůh. Dodám ti odvahu, pomoci ti budu, budu tě podírat pravici své spravedlnosti.*¹⁶⁶ Bůh zaslubuje poskytnutí potřebné pomoci, v obdobích, kdy otec bude mít strach o sebe, manželku a své děti. Slibuje poskytnutí posílení v lidských slabostech. Neslibuje jednoduchý život bez utrpení, ale slíbil útěchu a vítězství v bitvách, které otce čekají.¹⁶⁷

Základem a inspirací, která rozněcuje život s Bohem, jsou teologické ctnosti, jako je víra, naděje a láska. Primárním smyslem těchto ctností je, že připravují člověka pro **náboženský dialog s Bohem**. Prostřednictvím víry, naděje a lásky je člověk schopen rozumět spásnému Božimu slovu, přijmout je ve svém srdci a odpovědět na ně.¹⁶⁸

---

¹⁶³ BOICE, J. M. *Základy křesťanské víry*. Praha: Návrat domů, 1999. s.126, 127.

¹⁶⁴ Jan 4:24 BIBLE. Český ekumenický překlad. 10. vyd. Česká biblická společnost, 1985

¹⁶⁵ Nová povolání pro novou Evropu, In: AUGUSTYN, J. *Být otcem*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2004. s. 86.

¹⁶⁶ Izajáš 41:10, Bible. Český ekumenický překlad. 10. Česká biblická společnost, 1985

¹⁶⁷ SCHAEFFEROVÁ, E. *Co je rodina*. Praha: Návrat domů, 1995. s. 177.

¹⁶⁸ PESCHE, K.H. *Křesťanská etika*. 2. vyd. Praha: Vyšehrad, 2004. s. 32.

Kdokoli se chce Bohu přiblížit, musí v něj uvěřit, protože *bez víry není možné zalíbit se Bohu.*¹⁶⁹ Bůh odpouští hříchy, skrze smrt Ježíše Krista a poskytuje tím i zaslíbení věčného života. Vírou v Ježíše Krista poznáváme člověka v jeho skutečnosti, skrze nové porozumění lidské bytosti a náhledu na život člověka.¹⁷⁰ Člověk zde nachází **novou identitu** a poznává více sám sebe, svoji úlohu.

Poznání Boha přináší **moudrost** do života. Bible nás vyzívá: *Má-li kdo z vás nedostatek moudrosti, ať prosí Boha, který dává všem bez výhrad a bez výčitek, a bude mu dána.*¹⁷¹ Ve výchově dítěte a ve vedení celé rodiny, je moudrost opravdu zapotřebí, nelze najít jeden jediný návod, nebo řešení. Je důležité jednat vždy individuálně, podle nové situace a to přináší rodičům neustále nové rozhodování se.

Skrze zjevení Boha v psané podobě, kterým je Bible, může Duch svatý lidem přibližovat pravdu a záznamy o Bohu samotném. V nich je možné se dočíst, co Bůh pro člověka učinil a jak člověk může rozvíjet svůj vztah s Bohem. Bible se stává slovem, které srdce člověka proměňuje, vyzbrojuje, učí, napravuje, vychovává k spravedlnosti.¹⁷²

Společenství s Bohem přináší **převzetí aktivity ve věcech, na které člověk sám nestačí**. Bible říká, že ten, komu byli odpuštěny hříchy, nemohou být ztraceni. I když bude člověk zahrán do úzkých, dostane se mu pomoci¹⁷³, jak píše Izraelský král David: *Hospodin dokoná za mě. Hospodine, tvé milosrdenství je věčné!*¹⁷⁴

---

¹⁶⁹ Židům 11:6 Bible. Český ekumenický překlad. 10. Česká biblická společnost, 1985

¹⁷⁰ ŠOLTÉSZ, Š. Kristus a rodina. Praha: Kalich, 1970. s. 28.

¹⁷¹ Jakub 1:5, Bible. Český ekumenický překlad. 10. Česká biblická společnost, 1985

¹⁷² BOICE, J. M. *Základy křesťanské víry*. Praha: Návrat domů, 1999. s. 42-82.

¹⁷³ BOICE, J. M. *Základy křesťanské víry*. Praha: Návrat domů, 1999. s. 428.

¹⁷⁴ Žalm 138:8, Bible. Český ekumenický překlad. Česká biblická společnost, 1985.

Tato kapitola nám ukazuje na člověka, jako Boží stvořitelský záměr, za účelem interního vztahu ve spirituální dimenzi. Otcům se tím nabízí zkušenost, která vede k naplnění smyslu života, průvodcovství životem a k podpoře v období těžkostí. Člověku byl dán dar a je velká škoda, pokud se dar odmítá. Pokud spirituální dimenze zůstává nevyužita, osoba tím ochuzuje svůj život a nemůže tedy dojít rozvinutí spirituální schopnosti v ní samé.

Křesťanský cíl výchovy vede rodiče nejen k výchově morálně, eticky, fyzicky zdatného jedince a společensky prospěšného, ale také jedince, který bude znát Boží normy, milost a bude chtít Boha následovat.

Podle J. Dobsona není nad zkušenost, že *mě Stvořitel zná osobně, že jsem pro něj cennější než bohatství světa, že chápe můj strach a obavy, že mě miluje nezměrnou láskou ve chvíli, kdy všem ostatním jsem lhostejný, že jeho jediný Syn skutečně dal za mě svůj život, že může obrátit mé nedostatky v klady a mou prázdnotu v plnost, že po tomto životě mě čeká jiný, lepší život.* Tuto naději a povzbuzení, která není závislá na vrozených kvalitách či sociálním prostředí ani na kultu super dítěte potřebuje každý a je to Boží milost, pokud tu zkušenost zakusí.¹⁷⁵

---

¹⁷⁵ DOBSON, J. *Zdravá rodina*. Brno: Nová naděje, 1994. s. 23, 24.

9 Bůh jako otec

*Hled'te, jak velikou lásku nám Otec daroval: byli jsme nazváni dětmi Božími, a jsme jimi.*¹⁷⁶

Člověk se skrze vztah s Bohem stává jeho dítětem. Sám znova zakouší zkušenost vztahu na místo s fyzickým otcem, právě s Bohem otcem. Se slovem „otec“ se však často spojuje vlastní zkušenost s biologickým otcem. Ta zkušenost může být pozitivní, nebo se může jednat o otce, který chyběl, nebo mohl ubližovat, což se pak může profilovat do vnímání Boha otce.

9.1 Kristus jako Syn a Boží obraz

Bůh je ve Starém zákoně mnohokrát označován jako otec a Ježíš toto téma rozvinul v Novém zákoně a podal tím nový a jasnější obraz.¹⁷⁷ Právě od Ježíše Krista je možné se učit, co výraz „Otec“ znamená. Ježíš o Otci mluví jako o dobru, spravedlnosti, dokonalosti. Ukazuje na silné pouto závislosti vůči Bohu a Nový zákon dosvědčuje hloubku jejich vztahu. Ježíš Kristus usiluje Otce poslouchat a chápe celé své dílo jako poslušnost Bohu. Svoji moudrost odvozuje jen ze zjevení Boha, sebe sama představuje za prostředníka jak stvoření, tak konečné spásy.¹⁷⁸

9.2 Duch svatý jako Božské působení

*Ti, kdo se dají vést Duchem Božím, jsou synové Boží.*¹⁷⁹

Podle biblických textů Starého zákona, je Duch svatý tvůrčí a životní božskou silou, to on osvěcuje rozum, to on obdařuje silou a posílá boží muže

---

¹⁷⁶ 1. list Janův 3:1. Bible. Český ekumenický překlad. Česká biblická společnost, 1985.

¹⁷⁷ ERICKSON, L. *Bůh otcem*. Praha: Maranatha, 2009. s. 15, 16.

¹⁷⁸ ALLMEN, J. J. *Biblický slovník*. 2. vyd. Praha: Kalich, 1991. s. 28.

¹⁷⁹ Římanům 8,14

konat zázraky. V Novém zákoně je ztotožněn Duch s Boží mocí a když Ježíš začíná svoji službu je pomazán Duchem svatým a mocí.¹⁸⁰

John Murray píše: těm, kdo byli přijati do Boží rodiny, je také dán Duch, skrze něhož jsou schopni poznávat své synovství a uplatňovat výsady, které s tím souvisí.¹⁸¹ *Protože jste synové, poslal Bůh do našich srdcí Ducha svého Syna, Ducha volajícího Abba, Otče.*¹⁸²

9.3 Člověk jako Boží dítě

Následkem hříchu se stal člověk vůči Bohu odcizeným a vzdáleným. Bůh přišel s řešením nápravy lidského odcizení tím, že člověka přijímá za své dcery a syny jedině díky Ježíši Kristu. *Neboť Bůh tak miloval svět, že dal svého jediného Syna, aby žádný, kdo v něho věří, nezahynul, ale měl život věčný.*¹⁸³

Podle J.M. Boice tento nový vztah se dá přirovnat k adopci člověka do nové – Boží rodiny.¹⁸⁴ Bůh přijímá člověka ospravedlněného s nárokem na věčný život a díky znovuzrození je započat proces obnovy lidského srdce do podoby Božího obrazu.

Následkem přijetí za syny a dcery nevzniká pouze nový vztah k Bohu, ale také navzájem mezi všemi jeho dětmi. Tato vazba přináší požadavek, aby se milovali navzájem a společně pracovali, jak se sluší na bratry a sestry.¹⁸⁵ *Nejste již tedy cizinci a přistěhovalci, máte právo Božího lidu a patříte k Boží rodině.*¹⁸⁶

---

¹⁸⁰ DURRWELL, F., X. *Duch otce a syna*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1998. s. 11-14.

¹⁸¹ MURRAY In BOICE, J. M. *Základy křesťanské víry*. Praha: Návrat domů, 1999. s. 362.

¹⁸² Galatským 4:6 Bible. Český ekumenický překlad. Česká biblická společnost, 1985.

¹⁸³ Jan 3:16 Bible. Český ekumenický překlad. Česká biblická společnost, 1985.

¹⁸⁴ BOICE, J. M. *Základy křesťanské víry*. Praha: Návrat domů, 1999. s. 362.

¹⁸⁵ BOICE, J. M. *Základy křesťanské víry*. Praha: Návrat domů, 1999. s. 364.

¹⁸⁶ Efezským 2:19 Bible. Český ekumenický překlad. Česká biblická společnost, 1985.

K plnému poznání otcovství a mateřství, smyslu a cíle života, je vztah k Bohu Otci nezbytný.¹⁸⁷ Poznat Boha Otce, znamená, že žijeme podle něho a přijímáme povolání k životu, který bude odrážet Boží existenci. Odhalíme-li Boha jako Otce, objevíme zdroj svého života, odhalíme sebe, pochopíme, co je rodinný život a povolání k otcovství a mateřství. Bůh člověku nejen dává život, ale vychovává ho i k tomu, aby jej uměl co nejlépe využít.¹⁸⁸ Ratzinger píše o Nebeském otcovství jako o stmelující moci, což se o pozemském otcovství vždy říci nedá. *Nebesa vyjadřují onu jinou výši Boha, z níž všichni přicházíme a k níž máme všichni směřovat. Otcovství na nebesích nás odkazuje k onomu většímu „my“, které překračuje všechny hranice, boří všechny zdi a tvoří mír.*¹⁸⁹

9.4 Boží výchova

Bůh vychovává a povzbuzuje člověka: *„Synu můj, podrobuj se kázni Páně a neklesej na mysl, když tě kárá. Koho Pán miluje, toho přísně vychovává, a trestá každého, koho přijímá za syna. Podvolujte se jeho výchově; Bůh s vámi jedná jako se svými syny. Byl by to vůbec syn, kdyby ho otec nevychoval? (...) Otec nás vychovává k vyššímu cíli, k podílu na své svatosti.*¹⁹⁰ Sám Bůh se rozhodl podílet se na výchově člověka, který se stal jeho synem, či dcerou. Můžeme vidět, jak Bohu na člověku záleží, výchova představuje působení vztahu, přítomnost, ale také záměr a cíl.

Boží výchova, se může zdát člověku nepříjemná a přísná, ale výsledek procesu je dobrý, *přináší ovoce pokoje a spravedlnost těm, kdo jí prošli.*

---

¹⁸⁷ Papežské Dilo církevního povolání, Nová povolání pro Evropu. IN AUGUSTYN, J. *Být otcem*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2004. s. 84.

¹⁸⁸ AUGUSTYN, J. *Být otcem*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2004. s. 87, 88

¹⁸⁹ RATZINGER, J. *Ježíš Nazaretský*. 1. vyd. Brno: Barrister Principal, 2007. s. 106.

¹⁹⁰ Židům 12:5-10 Bible. Český ekumenický překlad. Česká biblická společnost, 1985.

Posilněte proto své zemdlené ruce i klesající kolena‘ a ‚vykročte jistým krokem‘, aby to, co je chromé, docela nezchromlo, ale naopak se uzdravilo.¹⁹¹

Tyto verše ukazují především na lásku, kterou Bůh k člověku má, aktivně se zapojuje do jeho výchovy a někdy musí i přitvrdit, je to však ku prospěchu a člověk, který takovou výchovou prošel, si dokáže zpětně uvědomit i tu pozitivní stránku věci. Bůh sám se stal příkladem a vzorem otce, který má zájem. Bůh říká, miluji Tě, a zároveň stanovuje hranice. I když neslibuje, že se člověk bude mít po celý život jak v bavlnce, ale důsledek jeho výchovy přinese pokoj a spravedlnost. Kolik dnešních otců může zodpovědně říci, že jejich srdce je naplněné pokojem a spravedlností, že jsou svým nejbližším vždy na blízku v dobrém i ve zlém. Kolik otců dává najevo svoji lásku ať už slovy, nebo činy a povzbuzuje své blízké k dobrým věcem a odvrácení se od zlého.

Souhlasím proto s J. Augustynem který píše, že objevení Boha jako Otce může být pro muže základem pro vědomý, odpovědný a zralý přístup k lásce manželské i rodičovské.¹⁹²

---

¹⁹¹ Židům 12:11-13 Bible. Český ekumenický překlad. Česká biblická společnost, 1985.

¹⁹² AUGUSTYN, J. *Být otcem*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2004. s. 85

Závěr

Cílem práce bylo definovat otcovství a poukázat na důležitost otcovské role, na vlivy a přínosy, které má otec skrze své působení na děti. Prvotním impulsem této práce bylo přesvědčení o nedostatečném rozvinutí potenciálu mužů v roli otce.

Pro lepší vystižení a pochopení role otce, bylo potřeba odhalit její vývoj a vlivy, které se podílely na jejím formování. Úvodní kapitoly přináší zjištění o transformaci otcovské moci a odpovědnosti, která v minulosti byla prisuzována výhradně otcům, na matky. Došlo k tomu například za přispění průmyslové revoluce, komunistického režimu, kultu mateřství, rozšířením antikoncepce a potratů a v neposlední řadě i vlivu feminismu. Třetí kapitola nám ukázala, jak například zákon o rodině, počítá s účastí otce ve výchově, s péčí o své děti a staví otce na stejnou úroveň jako matku. Na podporu spoluúčasti otce v péči o dítě stát umožňuje například čerpání rodičovské dovolené, peněžité pomoci v mateřství, rodičovského příspěvku nebo účasti při porodu.

Čtvrtá kapitola uvedla důležité rysy mužské identity. Přinesla poznatky o odlišnosti a jedinečnosti muže, ke které má vrozené dispozice. Poskytla náhled z perspektivy gender studies, které vidí shodu v obou pohlavích, neuznávají rozdělení rolí na mužské a ženské. Propagují do péče více zapojeného otce, který má být schopen nahradit matku, chce-li se ona podílet na pracovním trhu.

Pátá kapitola poskytla určitou představu, jak by role otce měla vypadat. Připisuje se mu zejména úloha živitele, učitele, vůdce rodiny, ochránce a poskytovatele opory. Měl by si umět vybudovat autoritu a vést rodinu i po duchovní stránce. Nemá se vyznačovat dokonalostí, přesto se od něj očekávají schopnosti jako je empatie, láskyplnost, odvážnost, mužnost a zároveň něžnost.

Důležité zjištění práce je rozpracováno v šesté kapitole. Tato kapitola ukázala, jak vysoce významný otec je a jak velký vliv má jeho osobnost na zdravý vývoj dítěte. Je osobou, na které se dítě připoutává, osobou, která projevuje specifické verbální i neverbální komunikační chování, ovlivňuje jazykový vývoj obecně, ovlivňuje vývoj pohlavní identity a způsob interakčního chování. Podporuje vývoj intelektu, schopnosti empatie, vývoj morální zralost a motivace. Otec zásadním způsobem přispívá k psychologickému vývoji, stává se mostem, který vede z rodiny do společnosti. Přípravuje dítě k socializaci a povzbuzuje dítě k dosažení úspěchu. Tato kapitola nám přinesla i pohled na roli otce, která se někdy liší přístupem k chlapcům a k dívkám.

Kapitola o výchově nám poukázala, na důležitost odpovědného a aktivního přístupu ve vedení a dotváření mladého člověka. Otec společně s matkou se stávají pro své dítě průvodci, kteří svým životem prosvětlují dítěti cestu a ukazují směr. Toho by se mělo dosáhnout pomocí projevené lásky, která je nepostradatelným citem v rodině.

Závěrečná část práce nás seznámila možná pro mnohé s nepoznanou součástí lidské bytosti a tou je potřeba spirituální dimenze. Spirituální život člověka je založen na vztahu s něčím, co člověka přesahuje, v uvedeném příkladě jde o vztah s křesťanským Bohem. Rodičovské schopnosti, poznání a moudrost ve výchově dětí jsou do určité míry omezeny, nabízí se ovšem možnost, využít dokonalého Božího vedení a jeho spoluúčasti při péči a výchově otcovské i mateřské. Poslední kapitola nám odhalila Boha jako otce, který vychovává, sám se angažuje, pomáhá naplňovat lidské potřeby, stanovuje hranice, miluje a zachraňuje. Důsledkem jeho výchovy je pokoj a spravedlnost. Poskytuje otci sám sebe jako možný vzor role otcovské a to nejen skrze skutečnosti v Bibli, ale přímo ve vztahu k němu jako Božímu dítěti.

Mám naději, že obzory ve fenoménu otcovství se prostřednictvím této práce měly možnost rozšířit, a že práce přispěla k většímu uvědomění si nádhery, důležitosti, zodpovědnosti a smysluplnosti otcovské role. Domnívám se, že kdyby si muži v našem státě plně uvědomovali svou roli a byli ochotni ji naplňovat tak, jak nejlépe mohou a jak se jim umožňuje, bude mít jejich chování přesah a užitek pro celou naši společnost. *Děti se stávají nejlepšími členy rodiny a nejlepší mi občany společnosti, mají-li otce, který je ve výchově aktivní a podílí se na všech jejích aspektech.*¹⁹³

---

¹⁹³ DOHERTY, J.W. *Kdo koho vychovává?* Praha: Návrat domů, 2006. s. 95

10 Seznam literatury

10.1 Monografie

Aktivní otcovství. Brno: Nesehnutí, 2008. ISBN 978-80-903228-9-1

ALLMEN, J. J. *Biblický slovník.* 2. vyd. Praha: Kalich, 1991. ISBN 80-7017-180-4

AUGUSTYN, J. *Být otcem.* Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2004. ISBN 80-7192-581-0

BALLNIK, P. *Knihy pro tatínky.* 1. vyd. Praha: Grada, 2010. ISBN 978-80-247-3537-5

BIBLE. *Český ekumenický překlad.* 10. vyd. Česká biblická společnost, 1985. ISBN 80-85810-07-7

BIDDULPH, S. *Proč jsou šťastné děti šťastné.* 1.vyd. Praha: Portál, 1997. ISBN 80-7178-155-X

BOICE, J. M. *Základy křesťanské víry.* 1. vyd. Praha: Návrat domů, 1999. ISBN 80-7255-005-5

CIPROVÁ, K., SOKAČOVÁ, L. *Gender a demokracie 1989 - 2009.* Praha: Gender-studies, 2009. ISBN 80-86520-64-1

COLE, E. L. *Maximální mužství.* Praha: Dynamis s.r.o., 1994. ISBN 80-85891-00-x

COPAN, P. *Je všechno opravdu relativní?* Praha: Návrat domů, 1999. ISBN 80-7255-076-4

ČÁP, J. *Psychologie výchovy a vyučování.* 1. vyd. Praha: Univerzita Karlova, 1993. ISBN 80-7066-534-3

ČAPEK, J. *Hovory s T.G. Masarykem*. Praha: Československý spisovatel, 1990. ISBN 80-202-0170-X

DE SINGLY, F. *Sociologie současné rodiny*. Praha: Portál, 1999. ISBN 80-7178-249-1

DOBSON, J. *Na rovinu - správní chlapy a jejich problémy*. Praha: Návrat domů, 2001. ISBN 80-72255-034-9

DOBSON, J. *Rodičovství chce odvahu*. 1. vyd. Praha: Návrat domů, 1995. ISBN 80-85495-45-7

DOBSON, J. *Výchova chlapců*. 1. vyd. Praha: Návrat domů, 2002. ISBN 80-7255-082-9

DOBSON, J. *Zdravá rodina*. 1. vyd. Brno: Nová naděje, 1994. ISBN 80-901726-0-1

DUDOVÁ, R. *Otcovství po rozchodu rodičovského páru*. 1. vyd. Praha: SOÚ AV ČR, v.v.i., 2008. ISBN 978-80-7330-136-1

DURRWELL, F., X. *Duch otce a syna*. 1. vyd. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1998. ISBN 80-7192-249-8

ERICKSON, L. *Bůh otcem*. 1. vyd. Praha: Maranatha, 2009. ISBN 978-80-87265-05-5

EVELY, L. *Láska a manželství*. 1. vyd. Ústí nad Orlicí: Gratis, 2000. ISBN 80-902400-4-6

FARKOVÁ, M. *Dospělost a její variabilita*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2009. ISBN 978-80-247-2480-5

Fiores, S., Goffi, T. *Slovník spirituality*. 1. vyd. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1999. ISBN 80-7192-338-9.

HANZOVÁ, M., KODÝM, M., KREMLIČKOVÁ, M. *Práva a povinnosti našich dětí*. 1. vyd. Praha: Victoria Publishing, 1995. ISBN 80-7187-007-2

HORSKÝ, J., SELIGOVÁ, M. *Rodina našich předků*. 1. vyd. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1996. ISBN 80-7106-195-6

CHAPMAN, G. *Dospívající a pět jazyků lásky*. 1. vyd. Praha: Návrat domů, 2003. ISBN 80-7255-085-3

JENSEN, A. McKEE, L. *Children and the changing family*. Eastbourne: FoutledgeFalmer, ISBN 0-415-27774-4

JÚVA, V. *Stručné dějiny pedagogiky*. 5.vyd. Brno: Paido, 2003. 5.ISBN 80-7315-062-X

KOLAČNÁ, E. *O lásce manželské a rodičovské*. 1. vyd. Praha: CEVAP, 2006. ISBN 80-86963-01-2

LACROIX, J. *Smysl člověka*. 1. vyd. Praha: Vyšehrad, 1970.

LANGMEIER, J., KREJČÍŘOVÁ, D. *Vývojová psychologie*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2006. ISBN 80-247-1284-9

LUKASOVÁ, E. *Logoterapie ve výchově*. 1. vyd. Praha: Portál, 1997. ISBN 80-7178-180-0

MARKSOVÁ - TOMINOVÁ, M. *Rodina a práce - jak je sladit a nezbláznit se*. 1.vyd. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-615-5

MAŘÍKOVÁ, H.(ed.), VOHLÍDALOVÁ, M. *Trvalá nebo dočasná změna? Uspořádání genderových rolí v rodinách s pečujícími otci*. 1. vyd. Praha: SOÚ AV ČR, 2007. ISBN 978-80-7330-135-4

MATĚJČEK, Z. *Psychologické eseje (z konce kariéry)*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2005. ISBN 80-246-0892-8

MATĚJČEK, Z. *Výbor z díla*. 1.vyd. Praha: Karolinum, 2005. ISBN 80-246-1056-6

MATOUŠEK, O. A KOL. *Metody a řízení sociální práce*. 1.vyd. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-548-2

MATOUŠEK, O. *Dospívání chlapců v Čechách a na Moravě*. 1.vyd. Praha: Portál, 1997. ISBN 80-7178-121-5

McGRATH, A. *Křesťanská spiritualita*. 1. vyd. Praha: Volvox Globartor, 2001. ISBN 80-7207-444-X

MOŽNÝ, I. *Sociologie rodiny*. 2. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství, 2002. ISBN 80-86429-05-09

PEŠTOVÁ, I., ŠAMALÍK, M. *Poradenská psychologie pro děti a mládež*. 1. vyd. Praha: Grada, 2006. ISBN 80-247-1216-4

PIŤHA, P. *Výchova naděje společnosti*. 1. vyd. Praha: Poustevník, 2006. ISBN 80-86610-18-7

PONĚŠICKÝ, J. *Fenomén ženství a mužství - psychologie ženy a muže, rozdíly a vztahy*. 1. vyd. Praha: Triton, 2003. ISBN 80-7254-350-4

PROKEŠOVÁ, M. *Filosofie výchovy*. Ostrava: Pedagogická fakulta, 2004. ISBN 80-7042-693-4

RABAN, M. *Duchovní smysl člověka dnes. Od objektivního k existenciálnímu a věčnému*. 1. vyd. Praha: Vyšehrad, 2008. ISBN 978-80-7021-933-1

RATZINGER, J. *Ježíš Nazaretský*. 1. vyd. Brno: Barrister Principal, 2007. ISBN 978-80-87029-20-6

RICHTER, R., CHÄFER, E. *Knihy pro tatínky*. 1. vyd. Praha: Grada, 2007. ISBN 978-80-247-2083-8

Rizikové chování dospívajících a jeho prevence. VII odborný seminář 25.-27.9 2006 Praha: Cevap, 2006. ISBN 80-86963-02-0

ŘEZÁČ, J. *Sociální psychologie*. 1. vyd. Brno: Paido, 1998. ISBN 80-85931-48-6

SHELDRAKE, P. *Spiritualita a historie: úvod do studia a interpretace křesťanského duchovního života*. 1. vyd. Brno: CDK, 2003. ISBN 80-7325-017-9

SCHMITT, P., SCHMITT, F. A., *Otcové a společná cesta*. 1. vyd. Praha: Press servis, 2004

SCHNEIDEROVÁ, S. *Správné holky*. 1. vyd. Praha: Mladá fronta, 2004. ISBN 80-204-1148-8

SOBOTKOVÁ, I. *Psychologie rodiny*. 1. vyd. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-559-8

SULLEROTOVÁ, E. *Krize rodiny*. Praha: Karolinum, 1998. ISBN 80-7184-647-3

SVOBODA, L. a kol.: *Encyklopedie antiky*, Praha: Academia, 1974. ISBN 40-322-857

ŠMÍDOVÁ, E. *Pečovatelská otcovství: zkušenost a genderové vztahy*. 1. vyd. Brno: Trinub EU, knihovnicka.cz 2008. ISBN 978-80-7399-406-8

ŠOLTÉSZ, Š. *Kristus a rodina*. Praha: Kalich, 1970.

ŠPIDLÍK, T. *Cesta ducha*. 1. vyd. Velehrad: Refugium, 1995. ISBN 80-9019557-0-9

ŠULOVÁ, L. *Raný psychický vývoj dítěte*. 2. vyd. Praha: Karolinum, 2010. ISBN 978-80-246-1820-3

VALDROVÁ, J. *Gender a společnost*. 1. vyd. Ústí nad Labem: PF UJEP, 2006. ISBN 80-7044-808- (Vysokoškolská učebnice pro nesociologické směry magisterských a bakalářských studií)

WARSHAK, R. A. *Revoluce v porozvodové péči o děti*. 1. vyd. Praha: Portál, 1996. ISBN

WRIGHT, H. N. *Navždy tátovo děvče*. 1. vyd. Praha: Návrat domů, 1998. ISBN 80-85495-13-9

YABLONSKY, L. *Otcové a synové*. 1. vyd. Praha: Portál, 1995. ISBN 80-7178-075-8

Zákon o rodině. 1. vyd. Brno: Computer Press, 2004. ISBN 80-251-0166-5

ZELINKOVÁ, O. *Pedagogická diagnostika a individuální vzdělávací program*. 1. vyd. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-326-0

Ženy a muži v datech. Praha: Úřad vlády ČSÚ, 2008. ISBN 978-80-250-1854-5

10.2 Časopisy a brožury

BAKALÁŘ, E., KOVAŘÍK, J. *Otcové, otcovství v České republice*. Demografie, 2000, roč. 42, č. 4 s. 266-272

Dostaňte zákon na svou stranu. Praha: Gender Studies, 2010. ISBN 978-80-86520-33-9

ŠNEBERGER, V. *Ohrožený druh: otec*. Psychologie dnes, 2010, roč. 16, č. 9, s. 23, ISSN 1212-9607

10.3 Internetové zdroje

ČTK. *Tátové se nesnaží*. [on line] Týden.cz, 20.04.2011 [cit. 21.4.2011]. Dostupný z WWW: http://www.tyden.cz/rubriky/zdravi/vztahy/do-pece-o-deti-se-zapojuji-ani-ne-dve-petiny-ceskych-otcu_199556.html

EVELY, L. *Láska a manželství*. [on line]. Víra. cz, vydání a místo vydání neuvedeno [cit. 20.1.2011]. Dostupný na WWW: <http://www.vira.cz/Texty/Knihovna/Otcovstvi-a-materstvi.html>

PALOUŠ, R. In SOKOL, J. *Člověk jako osoba*. [online]. United kosmonauts. [citováno 6. 3. 2011]. Dostupný z WWW: <http://letsleepingdogslie.wordpress.com/2010/11/12/clovek-jako-osoba-sokol-jan/>

Příspěvky na rodičovské dovolené a otcovská dovolená. Norsko oficiální stránky v ČR [online]. 2011, [cit 31. 3. 2011]. Dostupný z WWW: http://www.noramb.cz/About_Norway/policy/Socialni-blahoby/benefits/

Feminismus. Dostupný z WWW <http://www.feminismus.cz/slovnicek.shtml> 165.2 [2011-02-16]

Otcovství. Dostupný z WWW <http://cs.wikipedia.org/wiki/Otcovství> [cit. 3.1.2011]

Spiritualita. Dostupný z WWW <http://cs.wikipedia.org/wiki/Spiritualita> [cit. 3.3.2011].

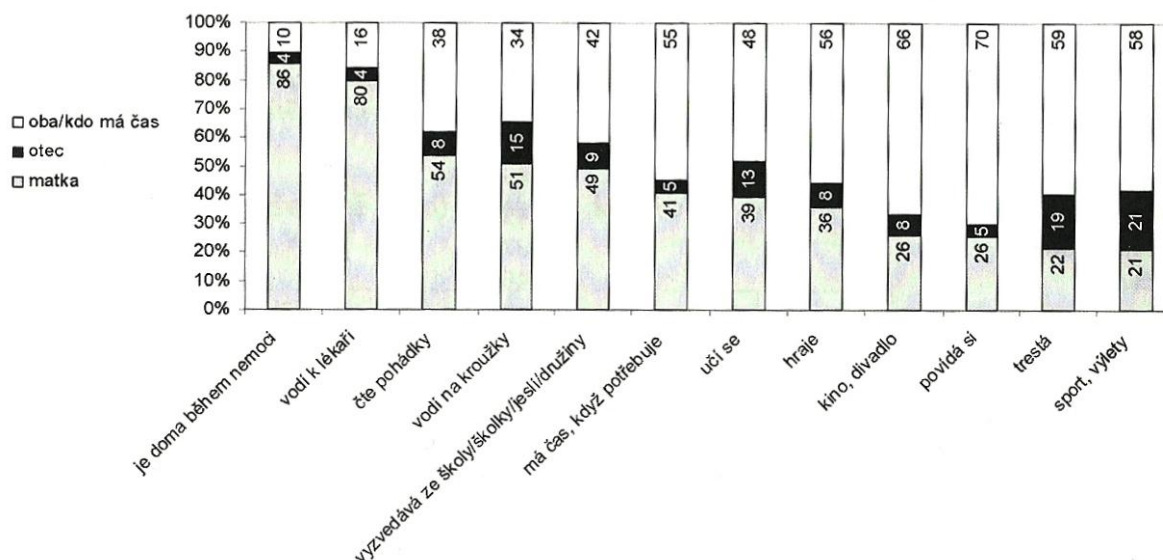
Výchova. Dostupný z WWW <http://cs.wikipedia.org/wiki/V%C3%BDchova>
Otevřená encyklopedie, 2011[citováno 26.3. 2011].

Přílohy

Příloha č. 1

Účast otců na běžných aktivitách, které péče o dítě vyžaduje.

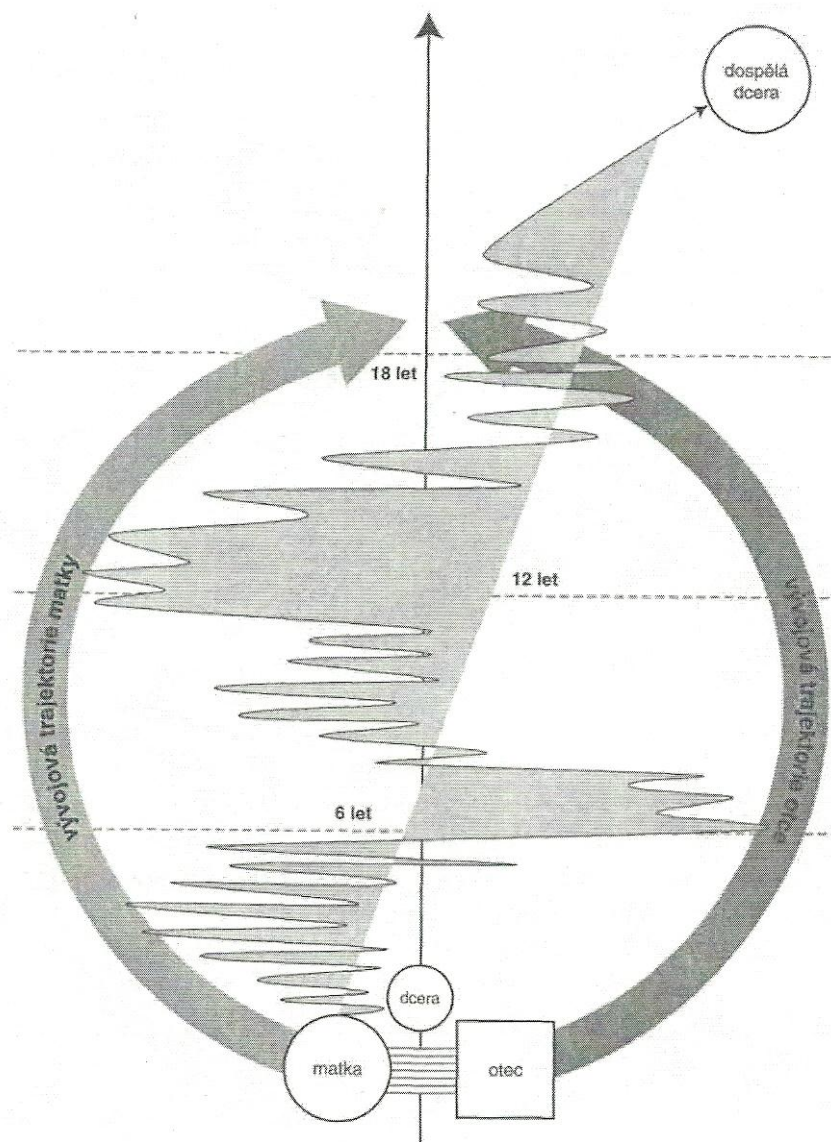

Z následujícího grafu vyplívá, účast otců a matek na daných aktivitách. Můžeme vidět, že na většině činností participují ženy více než muži. Zatímco určité činnosti s dětmi vykonává většinou matka (hlídání dětí během nemoci, návštěvy lékaře), žádnou z nabízených činností s dítětem nevykonává výhradně muž. Činnosti, které bývají zastoupeny muži jsou sportovní aktivity, výlety a trestání dítěte. Přesto ve většině domácností vykonávají tyto aktivity oba rodiče společně. Matka je většinou přítomna při všech těchto aktivitách, zatímco otec na určitých činnostech téměř neparticipuje.¹⁹⁴

¹⁹⁴ MAŘÍKOVÁ, H.(ed.), VOHLÍDALOVÁ, M. Trvalá nebo dočasná změna? Uspořádání genderových rolí v rodinách s pečujícími otci. s. 38, 39

Příloha č. 2

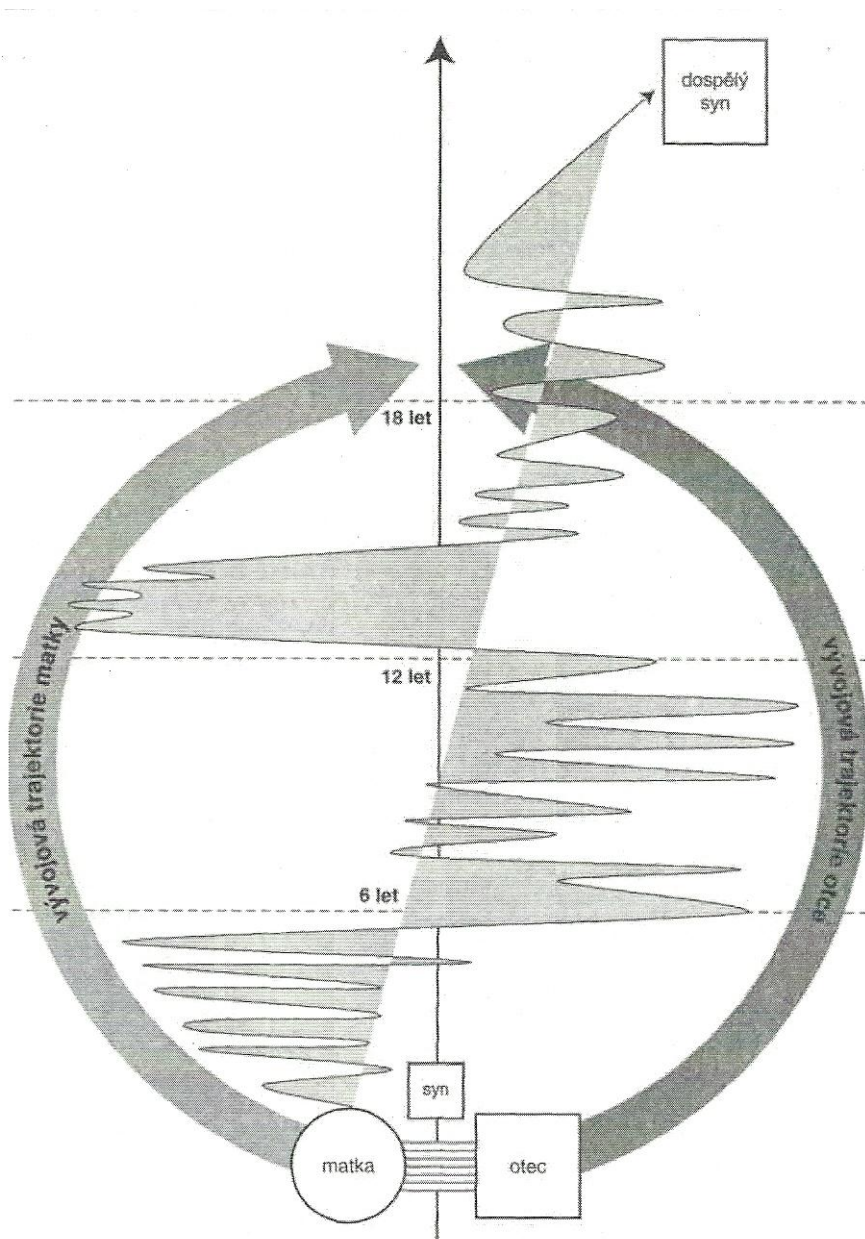
Vývojová trajektorie dcery

Obr. 2 Vývojová trajektorie dcery

Příloha č. 3

Vývojová trajektorie syna

Obr. 3 Vývojová trajektorie syna